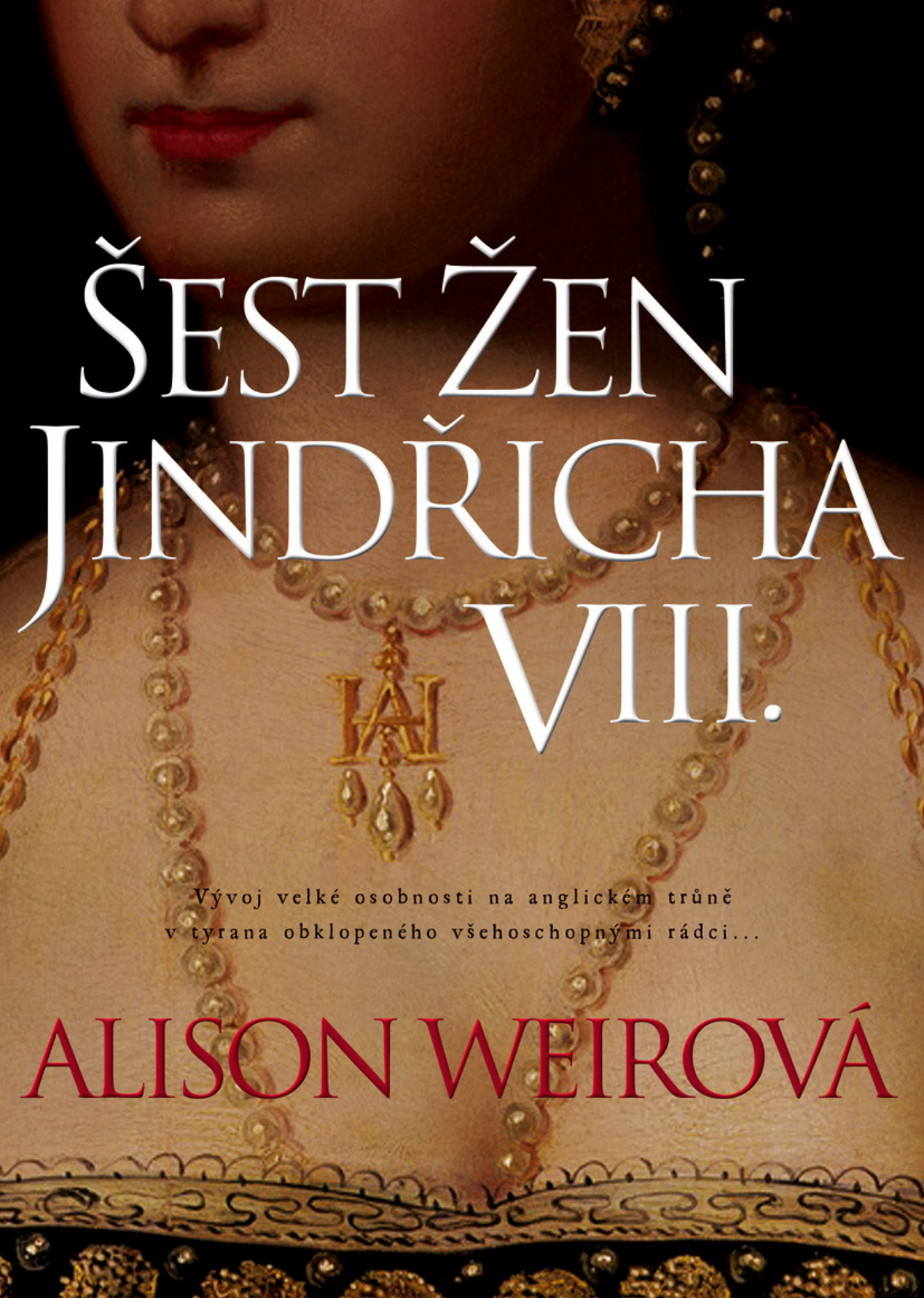

ŠEST ŽEN JINDŘICHA VIII.

Vývoj velké osobnosti na anglickém trůně
v tyrana obklopeného všehoschopnými rádci...

ALISON WEIROVÁ

Šest žen Jindřicha VIII.

Vyšlo také v tištěné verzi

Vyrobeno pro společnost Palmknihy - eReading

Alison Weirová

Šest žen Jindřicha VIII. – e-kniha

Copyright © BB/art s. r. o., 2019

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ŠEST ŽEN
JINDŘICHA
VIII.

ALISON WEIROVÁ

ŠEST ŽEN
JINDŘICHA
VIII.

Přeložil Zdeněk Hron

Vydalo nakladatelství BB/art s.r.o. v roce 2019

Bořivojova 75, Praha 3

Copyright © 1991 by Alison Weir

All rights reserved.

Z anglického originálu *The Six Wives of Henry VIII*

(First published by The Bodley Head Ltd 1991)

přeložil © 2009, 2019 Zdeněk Hron

Redakce textu: Marek Fikar

Jazyková korektura: Jan Řehoř

Grafická úprava obálky: Bohumil Fencel

Tisk: CENTA, spol. s r. o., Vídeňská 113, Brno

Druhé úplné vydání v českém jazyce

ISBN 978-80-759-5253-0 tištěná kniha

ISBN 978-80-759-5287-5 ePub

ISBN 978-80-759-5288-2 Mobi

ISBN 978-80-759-5289-9 PDF

Tuto knihu věnuji
svým rodičům Doreen a Jamesi Cullenovým,
tchyni Margaret Weirové
a zesnulému Williamu Blackwoodu Weirovi blahé paměti

Obsah

<i>Chronologický přehled</i>	9
<i>Úvod</i>	13
ČÁST I: KATEŘINA ARAGONSKÁ	
1. Princezna ze Španěl	27
2. Věrný a milující manžel	37
3. Naše dcera zůstává taková, jaká byla zde	48
4. Bolest a trampoty	57
5. Rytíř Věrné srdce a tudorovský dvůr	77
6. Počestné a svorné manželství	104
ČÁST II: „VELKÁ VĚC“	
7. Milenka Anne	141
8. Tisíc Wolseyů za jednu Anne Boleynovou	167
9. To je moje věc!	203
10. Nejšťastnější z žen	234
11. Mám zemřít, aniž se mi dostane spravedlnosti?	286
12. Jako daná od Boha	318
ČÁST III: KOLIK MANŽELEK BUDE MÍT?	
13. Mně se nelíbí!	353
14. Růže bez trní	400
15. Zasloužený a spravedlivý trest	425
16. Žádná manželka nikdy nebyla milejší jeho srdci	446
17. Pod planetami v Chelsea	491
<i>Bibliografie</i>	525
<i>Seznam ilustrací</i>	558
<i>Rejstřík</i>	560

Chronologický přehled

1485	22. srpna	Bitva u Bosworthu. Jindřich Tudor uzurpuje anglický trůn a pod jménem Jindřich VII. zakládá dynastii Tudorovců.
	16. prosince	Narození Kateřiny Aragonské.
1486	19./20. září	Narození nejstaršího syna Jindřicha VII. prince Artura.
1489	27. března	Smlouva z Mediny del Campo: zasnoubení Kateřiny a Artura.
1491	28. června	Narození druhorozeného syna Jindřicha VII. prince Jindřicha.
1499	19. května	Zmocnění zástupci uzavírají sňatek Kateřiny s Arturem.
asi 1500/1		Narození Anne Boleynové.
1501	19. května	Kateřina a Artur podruhé oddáni v zastoupení.
	27. září	Kateřina přijíždí do Anglie.
	12. listopadu	Kateřinin slavnostní příjezd do Londýna.
	14. listopadu	Sňatek Kateřiny Aragonské a prince waleského Artura.
1502	2. dubna	Smrt prince Artura.
1503	25. června	Kateřina zasnoubena princem Jindřichovi.
1504	18. února	Princ Jindřich se stává následníkem trůnu.
	26. listopadu	Smrt Isabely Kastilské.
1505	27. června	Princ Jindřich tajně ruší zasnoubení.
asi 1507/8		Narození Jane Seymurové.
1509	22. dubna	Umírá Jindřich VII. a na trůn dosedl Jindřich VIII.
	11. června	Sňatek Jindřicha VIII. a Kateřiny Aragonské.
	23. června	Slavnostní příjezd Jindřicha a Kateřiny do Londýna.
	24. června	Korunovace Jindřicha VIII. a Kateřiny Aragonské.
1510	31. ledna	Kateřina Aragonská porodila mrtvé dítě.
1511	1. ledna	Jindřichovi VIII. a Kateřině Aragonské se narodil syn Jindřich.
	22. února	Smrt prince Jindřicha.
asi 1512		Narození Katherine Parrové.
1513	od 30. června do 22. října	Kateřina vládne jako regentka v době, kdy se Jindřich VIII. účastní vojenského tažení do Francie.

1513	16. srpna 9. září říjen	Bitva ostruh. Bitva u Floddenu. Kateřina Aragonská porodila syna, který zemřel záhy po porodu.
1514	listopad	Kateřina Aragonská porodila dalšího syna, který rovněž zemřel krátce po porodu.
1515	22. září	Narození Anny Klevské
1516	leden 18. února	Smrt Ferdinanda Aragonského. Narození dcery Jindřicha VIII. a Kateřiny Aragonské, princezny Marie.
1518	10. listopadu	Kateřina Aragonská porodila dceru, která zemřela krátce po porodu.
1519	únor červen	Smrt císaře Svaté říše římské Maxmiliána, po němž byl zvolen synovec Kateřiny Aragonské Karel Kastilský. Elizabeth Blountová porodila nemanželského syna Jindřicha VIII. Henryho FitzRoye.
1520	3.–23. června	Pole zlatých stanů, setkání anglického krále Jindřicha VIII. a francouzského panovníka Františka I.
1524		Kateřina překročila věk, kdy mohla rodit děti. Konec pohlavních styků mezi ní a Jindřichem VIII.
asi 1525		Narození Katherine Howardové.
1525	srpen	Samostatná domácnost princezny Marie v Ludlow Castle.
1526	únor	První náznak, že se Jindřich VIII. dvůr Anne Boleynové.
1527	6. května 17. května 22. června září	Vyplenění Říma vojsky císaře Karla V. Zahájení právních kroků směřujících ke zrušení sňatku Jindřicha VIII. s Kateřinou Aragonskou u církevního soudu ve Westminsteru. Jindřich se svěřil Kateřině se svými pochybami o platnosti jejich sňatku. Jindřich VIII. žádá papeže, aby mu pomohl dosáhnout zrušení sňatku.
1528	29. září	Do Anglie přijíždí kardinál Campeggio, který byl vyslán do Anglie, aby projednal královu při.
1529	31. května 23. července	Legátský soud zahajuje jednání v londýnském dominikánském klášteře Black Friars. Campeggio odročil projednávání případu na neurčito do Říma.
1530	listopad	Smrt kardinála Wolseyho.
1531	11. února 14. července	Reformační parlament uznává Jindřicha VIII. za hlavu anglikánské církve podřízenou pouze Kristovi. Jindřich se rozchází s Kateřinou a vypovídá ji ode dvora.
1532	1. září	Anne Boleynová se stává markýzou z Pembrokeu.

1533	25. ledna	Tajný sňatek Jindřicha VIII. s Anne Boleynovou.
	12. dubna	Anne Boleynová poprvé veřejně vystupuje jako anglická královna.
	23. května	Arcibiskup Cranmer prohlašuje sňatek Jindřicha VIII. s Kateřinou Aragonskou za neplatný a nezákonný.
	28. května	Arcibiskup Cranmer prohlašuje sňatek Jindřicha VIII. s Anne Boleynovou za platný a náležitý.
	31. května	Slavnostní vjezd Anne Boleynové do Londýna.
	1. června	Korunovace Anne Boleynové.
	7. září	Narození princezny Alžběty, dcery Jindřicha VIII. a Anne Boleynové.
1534	23. března	Parlament schvaluje zákon o nástupnictví, podle něhož se dědici trůnu stávají potomci, které král zplodí s Anne Boleynovou.
	23. března	Papež Klement VII. prohlašuje sňatek Jindřicha VIII. a Kateřiny Aragonské za právoplatný podle kanonického práva.
	asi v červnu koncem t. m.	Poprava rochesterského biskupa Johna Fishera. Anne Boleynové se narodilo mrtvé dítě.
	6. července	Poprava sira Thomase Morea.
1536	listopad	První zmínka, že se Jindřich VIII. začal dvořit Jane Seymourové.
	7. ledna	Smrt Kateřiny Aragonské.
	29. ledna	Anne Boleynová porodila mrtvého chlapce.
	2. května	Anne Boleynová zatčena a odvezena do Toweru.
	15. května	Soudní proces s Anne Boleynovou.
	19. května	Poprava Anne Boleynové.
	20. května	Zasnoubení Jindřicha VIII. s Jane Seymourovou.
	30. května	Sňatek Jindřicha VIII. s Jane Seymourovou.
	7. června	Slavnostní příjezd Jane Seymourové do Londýna.
	červen	Parlament schvaluje zákon o nástupnictví, podle něhož se dědici trůnu stávají potomci, které král zplodí s Jane Seymourovou.
1537	13. června od září 1536 do března	Dcera Marie nabízí Jindřichovi slib poslušnosti. Pouť milosti.
	12. října	Narození syna Jindřicha VIII. a Jane Seymourové, prince Eduarda.
	24. října	Smrt Jane Seymourové.
1539	4. září	Zasnoubení Jindřicha VIII. s Annou Klevskou.
	27. prosince	Příjezd Anny Klevské do Anglie.
1540	6. ledna	Sňatek Jindřicha VIII. s Annou Klevskou.

1540	4. února duben	Slavnostní příjezd Anny Klevské do Londýna. První zmínka, že se Jindřich VIII. dvoří Katherine Howardové.
	9. července	Zrušení sňatku Jindřicha VIII. s Annou Klevskou.
	28. července	Poprava Thomase Cromwella. Sňatek Jindřicha VIII. s Katherine Howardovou.
1541	1. listopadu	Arcibiskup Cranmer oznámil Jindřichovi VIII., že se Katherine Howardová dopustila cizoložství.
1542	7. února	Parlament schvaluje zákon o ztrátě cti, jímž byla Katherine Howardová bez soudu odsouzena k trestu smrti.
	13. února	Poprava Katherine Howardové.
1543	12. července	Sňatek Jindřicha VIII. s Katherine Parrovou.
1544	14. července až 30. září	Katherine Parrová vládne jako regentka v době, kdy se Jindřich VIII. účastní vojenského tažení do Francie.
1547	28. ledna asi duben	Smrt Jindřicha VIII. Na trůn nastupuje Eduard VI. Sňatek Katherine Parrové s Thomasem Seymourem.
1548	30. srpna	Narození dcery Katherine Parrové a Thomase Seymoura Mary.
	7. září	Smrt Katherine Parrové.
1553	6. července	Smrt Eduarda VI.
	10. července	Prohlášení lady Jane Greyové za anglickou královnu.
	19. července	Sesazení královny Jany z trůnu a nastoupení dcery Jindřicha VIII. a Kateřiny Aragonské Marie I.
1557	16. července	Smrt Anny Klevské.
1558	17. listopadu	Smrt Marie I., nastolení Alžběty I.

Úvod

Vláda Jindřicha VIII. patří k nejúžasnějším v anglických dějinách. Nejenže šlo o dobu převratných politických a společenských změn, ale navíc jí dominoval jeden z nejneobvyklejších mužů s nesmírným osobním kouzlem, jaký se kdy vyskytl v celé historii Britského souostroví – královi současníci ho považovali za „největšího člověka na světě“ a „takového krále, jaký nikdy předtím nebyl“. Vládl Anglii v nádheře, jaká neměla před ním obdobu, obklopen některými z nejpřitažlivějších osobností svého věku, muži a ženami, kteří po sobě zanechali natolik živou památku, že se téměř doslova můžeme přenést přes několik staletí a mít za to, že jsme se s nimi osobně znali.

Šest z nich byly královny manželky. Je – a tak tomu bylo i tehdy – samo o sobě pozoruhodné, že nějaký muž má šest žen, avšak nesmírný úžas v nás vzbuzuje už to, že ty manželky byly, každá sama o sobě, zajímavé osobnosti. Máme štěstí, že toho o nich víme tolik – nejen o nejvýznamnějších událostech a podrobnostech z jejich života na veřejnosti, ale i o leccčems z jejich myšlenek a pocitů, a dokonce o intimních detailech ze soukromého života. Manželské záležitosti Jindřicha VIII. poprvé v našich dějinách soustředily pozornost veřejnosti na královské sňatky; před jeho vládou se sňatková spojení anglických panovníků zřídka kdy zaznamenávala v kronikách a o intimním životě dřívějších králů a královen se dochovaly jen kusé zmínky. Avšak díky Jindřichovi VIII. se i takové detaily staly předmětem veřejného zájmu a žádný útržek zpráv nebyl považován za natolik nevýznamný, aby nestál za zaznamenáním a rozbor, což od té doby s neztenčenou silou trvá čtyři sta padesát let a ve dvacátém století v důsledku rozšíření sdělovacích prostředků to až nabubřelo.

Díky bohatství písemného materiálu, který se dochoval v podobě životopisů, dopisů, pamětí, účetních knih a diplomatických zpráv, což nemá obdobu v panování žádného z předcházejících králů, toho víme mnoho o životě zmíněných šesti žen a kromě toho jsme s to pochopit jeho smysl. Za to, že se podobný materiál poprvé stal dostupným v takovém rozsahu, vdě-

číme humanismu renesančního období a šířícímu se zájmu o vzdělanost, již přineslo světu. Díky zakládání četných nových univerzitních kolejí a škol došlo k neuvěřitelnému rozmachu vzdělávacích institucí a gramotnost byla od té doby považována za záležitost prvořadého významu nejen pro muže, ale – v průběhu tudorovského období čím dál více – rovněž pro ženy. Vynález knihtisku dal vzniknout rozvoji podnikání zabývajících se vydáváním populárních děl a traktátů, jenž se časově shodoval se znovu oživeným zájmem o historii, což vedlo novou generaci kronikářů k sepsání řady nových letopisů. V Anglii i v zahraničí byla věnována větší péče vedení veřejných záznamů a v souvislosti s rozvojem zpravodajských systémů, jakým byla například tajná služba, kterou založil Thomas Cromwell, se získávaly podrobnější informace než kdy předtím.

Mnoho materiálu z uvedených zdrojů, jenž se týká období vlády Jindřicha VIII., bylo historiky shromážděno, kriticky utříděno a vydáno koncem devatenáctého či začátkem dvacátého století, což vedlo k vydání celé řady životopisů – ať už zasvěcených nebo jiných – krále i jeho dvořanů a manželek. Avšak ačkoli v nedávné době vyšlo několik skvělých životopisů jednotlivých manželek (viz Bibliografii), od dob, kdy vyšla učená kniha M. A. S. Humea *The Wives of Henry VIII* (Manželky Jindřicha VIII.), se neobjevila žádná seriózní kolektivní biografie. Tato kniha chce zaplnit vzniklou mezeru pro běžného čtenáře a přináší informace pouze z nejserióznějších původních pramenů.

Položme si tedy otázku, jaké vlastně byly ty manželky, všech šest z nich. Vzhledem k povaze pramenného materiálu z období příslušného panování, z něhož téměř vše je poznamenáno politickou či náboženskou zaujatostí, by autorka mohla přijít s velmi odlišným hodnocením každé z nich, přičemž všechna by byla stejně platná, avšak to by znamenalo vzdát se určité odpovědnosti historika, jehož úkolem je sestavit jednotlivé části dochovaného svědectví a dospět k přijatelnému závěru. Následující text přináší závěry, k nimž jsem dospěla po mnoha letech zkoumání tématu, závěry, které musejí být na základě důkazů tak reálné, jak je to po uplynutí čtyř set padesáti let vůbec možné.

A tak uvidíme, že Kateřina Aragonská byla poctivá zásadová žena, která to myslela dobře, dala se však snadno svést na špatnou cestu, Anne Boleynová ctižádostivá dobrodružka se sklony k pomstychtivosti, Jane Seymourová, osobnost, ze které se časem stala tvrdohlavá matriarcha, Anna Klevská dobrosrdečná paní, která se chopila příležitosti, jak dosáhnout nezávislého postavení, Katherine Howardová nemravná osoba s prázdnou hlavou a Katherine Parrová zbožná matrona, která však byla až příliš lidská, když došlo na hezkého

lumpa. Byly to úžasné ženy pro to, kým byly a co se jim stalo, avšak přesto bychom neměli ztrácet ze zřetele, že ačkoli byly královnami, a tudíž alespoň nominálně v mocenském postavení, byly rovněž do značné míry spoutány omezeními, jež tísnila život všech žen té doby. Proto bychom se, než se pustíme do vyličení jejich příběhů, měli na chvílku zastavit a uvážit právě ona omezení.

„Žena ve své největší dokonalosti byla stvořena, aby sloužila muži a poslouchala ho,“ napsal skotský reformátor John Knox ve svém pojednání *First Blast of the Trumpet against the Monstrous Regiment of Women* (První zatroubení proti zruďné vládě žen), jež vyšlo v roce 1558. V tudorovské Anglii byly ženy stejně jako ve středověku vychovávány v přesvědčení, že jsou v porovnání s muži do značné míry méněcenné. Dokonce i královna byla podřízena vůli svého manžela a byla – podobně jako všechny ostatní ženy – povinna se od něho učit „se vši podřízeností“. Dvě z manželek Jindřicha VIII. – Anne Boleynová a Katherine Parrová – byly velmi vzdělané a otevřeně se vyjadřující ženy, pro něž to bylo obzvláště obtížné, a tudíž se obě při četných příležitostech s králem střetávaly. Poslední slovo ovšem přirozeně měl Jindřich. Představa ženské méněcennosti sice byla starší než křesťanství, křesťanské učení na ní však přesto po staletí přísně trvalo. Žena byla nástrojem ďábovým, původkyní prvotního hříchu, která sváděla muže z cesty k spáse – zkrátka a dobře jedinou nedokonalostí ze všeho, co Bůh stvořil.

Manželky Jindřicha VIII. se velmi brzy v životě poučily, že se coby ženy těší pouze nepatrné osobní svobodě. Byly vychovány ve slepé poslušnosti vůči rodičům a poté zjistily, že se od nich, jakmile byly provdány za krále, očekávala táž slepá oddanost manželovi – a vlastně ještě více než od obyčejných manželek, poněvadž ten shodou okolností byl anglickým králem. Jak zjistila Kateřina Aragonská po smrti prvního manžela, kdy zůstala, než se znovu vdala, vydána na laskavou milost a nemilost svého otce a tchána, svá omezení přinášel dokonce i vdovský stav. Žena mohla nabýt na krátkou dobu převahu pouze v období námluv, jak tomu bylo v případě Anne Boleynové a Jane Seymourové, avšak běda jí, nenaučila-li se rychle přizpůsobit, jakmile jí manžel navlekl na prst snubní prsten.

Představa, že by žena mohla být rovna muži, by králi a většině mužských současníků byla zcela cizí. Ženy – ať už svobodné či vdané – tudíž měly velmi málo zákonných práv. Ženino tělo a pozemské jmění se ihned po sňatku staly majetkem jejího manžela a zákon mu umožňoval, aby s nimi nakládal přesně tak, jak se mu zlíbilo. Nevěra nebyla manželkám tolerována, avšak u manželek Jindřicha VIII. se z ní stal zločin velezrady, za nějž je čekal trest smrti. Dvě ze žen Jindřicha VIII. zemřely na popravišti poté, co soud (ve druhém

případě parlament) rozhodl, že spáchaly zločin cizoložství, a manželku vyššího šlechtice čekal týž trest v případě, že jí bylo prokázáno cizoložství a manžel písemně požádal krále, aby ji dal popravit. Manželka, která zavraždila manžela, se neprovinila vraždou, nýbrž zradou, a za to ji až do osmnáctého století čekal trest upálení na hranici. A dokonce i když se manželka muži pouze znelíbila, ať už oprávněně či neoprávněně, zákon mu umožňoval, aby ji vyhnal z domova v pouhé košilce a bez nároku na odškodnění. Bití manželek bylo běžnou záležitostí a před čtyřmi sty padesáti lety nevyvolávalo pobouřenou reakci, jak je tomu dnes, avšak běžně se považovalo za zasloužený trest pro chybnou či neposlušnou ženu. Nedochovalo se však ani jediné svědectví, že by Jindřich VIII. kdy některou ze svých žen zbíl.

Jindřichovy ženy – stejně jako všechny ostatní – žily svůj život od kolébky až do hrobu podle předepsaných pravidel a konvencí. Pouze čtyřem z těch šesti se dostalo systematického vzdělání; Jane Seymourová a Katherine Howardová zřejmě uměly sotva číst a psát. V první polovině šestnáctého století ještě nebylo mnoho lidí přesvědčeno o potřebě vzdělávání žen a zastávalo středověký názor, že děvčata, která se naučí psát, budou nabyté znalosti promarnovat pouze na milostné listy. Avšak díky takovým lidem, jako byli španělský pedagog Juan Luis Vives a sir Thomas More, jehož dcery se staly proslulými příklady ženské vzdělanosti, stejně jako zářným příkladům Kateřiny Aragonské a Katherine Parrové, které dokázaly, že ženy mohou být vzdělané a zároveň ctnostné, bylo renesanční pojetí ženské vzdělanosti postupně přijato, a dokonce s nadšením vítáno. Přesto přese všechno se však alžbětinská modrá punčocha ještě nezrodila; v době Jindřicha VIII. bylo vzdělání dívek výsadou králů a bohatých a jeho hlavním úkolem bylo vychovávat budoucí manželky v zbožných a mravních zásadách. Nemělo vést k nezávislému myšlení – vlastně se spíš zaměřovalo na pravý opak.

Když došlo na výběr partnera pro manželství, urozené dívky – a obzvláště princezny – byly vydány na milost a nemilost otců, poněvadž bylo téměř neslýchané, aby si samy vybíraly vlastního manžela. Byly provdávány z politických důvodů, aby stmelily nějaké spojenectví, získaly bohatství, půdu i postavení a upevnilly alianční svazky mezi rodinami; vdávat se z lásky se považovalo za pouhý vrtoch a za pouhou pošetilost. Královské sňatky samozřejmě byly do značné míry záležitostmi politické výhodnosti – nebylo ničím neobvyklým, že král poprvé spatřil tvář své nevěsty teprve v den svatby, a v té době se také ještě považovalo za neobvyklé, aby se oženil s některou ze svých poddaných. Očekávalo se, že panovníci budou uzavírat spojenectví s cizími mocnostmi, aby dosáhli politických a obchodních výhod, a také to dělali až do roku 1464, kdy

se Jindřichův děd z matčiny strany Eduard IV. oženil z pouhé lásky s neurozenou Elizabeth Woodvilleovou a vyvolal tím všeobecné pobouření. Padesát let poté prudce bující smysl pro anglické vlastenectví způsobil, že čtyři snatky, jež Jindřich VIII. uzavřel s neurozenými ženami, prošly bez sebe-
menších stížností, že ty ženy nepocházejí z královské krve. Výtky ovšem vyvolalo, že si je bral z lásky, což tehdy znamenalo senzační přerušení tradice. V určitém smyslu však rovněž šlo o snatky diktované politickými zřeteli, poněvadž politická seskupení na panovnickém dvoře se totiž nepřetržitě snažila Jindřicha vmanévrovat do manželství a vzápětí ho zase z něho intrikami dostat.

Dojednávání sňatků mezi královskými rody se mohla velmi protahovat – a často se také dlouho vlekla. Třináct let trvalo, než se podařilo uzavřít smlouvu o sňatku Kateřiny Aragonské s Arturem Tudorem; jednání naštěstí začínala – a bývalo tomu tak často –, když oba budoucí manželé byli ještě v plenkách. Královské námluvy v takových případech sestávaly z oficiálních listů, jež obsahovaly neskryvané a někdy až nechutně lichotivá vyznání lásky, a ze symbolických dárků, obvykle v podobě prstenů a klenotů. Nebyla-li nevěsta vychovávána na dvoře budoucího manžela, zeměpisné zábrany často dvojici bránily v setkání. Králové museli spoléhat na přesnost zpráv, jež jim zasílali jejich velvyslanci, a rovněž na umění dvorních malířů, přičemž ovšem občas docházelo k smutně proslulým neštěstím: Hans Holbein namaloval Annu Klevskou, avšak portrét vyšel až příliš lichotivě a Jindřich si byl nucen postěžovat, že je „osudem panovníků brát si podle toho, co jim přinesou jiní, kdežto chudí lidé si běžně mohou vybrat podle svého“.

V šestnáctém století neznali žádnou věkovou hranici sňatku. Naopak nebyly neznámé snatky mezi nedospělými dětmi, avšak obvyklým věkem obou partnerů bylo čtrnáct nebo patnáct let, kdy byli považováni za zralé pro společný život. Nikdo se nezabýval tím, zda jsou mladí lidé v tak raném věku dostatečně dospělí, aby se vzali a měli děti – průměrná délka života byla krátká a běžná žena nemohla počítat s tím, že příliš dlouho přežije třicítku. V takových souvislostech tudíž se všechny ženy s výjimkou Katherine Howardové za Jindřicha provdaly v poměrně pozdním věku. Kateřině Aragonské bylo čtyřiaadvacet (byl to její druhý sňatek), Anne Boleynové asi dvaatřicet, Jane Seymourové osmadvacet, Anně Klevské čtyřiaadvacet a Katherine Parrové jedenatřicet let (byla vdaná potřetí). Naproti tomu Katherine Howardové, když si ji vzal za ženu devětačtyřicetiletý Jindřich, bylo přibližně pouhých patnáct let, a právě nevěstino mládí vyvolalo mnoho připomínek a poznámek.

Oficiální zasnoubení se nazývalo předběžná dohoda; v případě, že šlo o královské spojení, podmínky byly stanoveny v oficiální svatební smlouvě.

Předběžná dohoda mohla mít písemnou podobu, nebo šlo o ústní příslib sňatku, který byl stvrzen v přítomnosti svědků. Jakmile byl učiněn, k naplnění sňatku stačil pohlavní styk, a četné dvojice spolu docela počestně žily poté, co dodržely zmíněný zvyk. Některé samozřejmě šly složit manželské sliby do kostela, nebylo to však nutné, samozřejmě s výjimkou sňatků královských či urozených osob, například v případě Jindřicha VIII. a Anne Boleynové, který byl uzavřen uvedeným způsobem, avšak poté uveden na pravou míru svatebním obřadem.

Věno či svatební výbava byla vždy hlavní záležitostí obsaženou ve svatební smlouvě. Obvěnění se mohlo skládat z půdy, peněz, klenotů, stříbrného nádobí, nebo dokonce i zařízení domácnosti, a naděje dívky na uzavření sňatku závisela víc na otcově finančním a společenském postavení než na krásném obličejí a postavě, třebaže ty někdy také pomohly. Dokonce i to nejfádnější děvče, mělo-li bohaté věno, nepostrádalo nápadníky. Smlouva rovněž obsahovala podmínky pro zajištění vdovského věna, které stanovil buď nastávající manžel, anebo otec, aby měla z čeho žít po mužově smrti a v době vdovství. Nedovolil-li to však manžel nebo neovdověla-li a znovu se neprovdala, nikdy s ním nemohla volně nakládat.

Pohlavní styky před manželstvím bez uzavření předběžné dohody byly zakázány, ačkoli k nim samozřejmě často docházelo, a taková praxe se neomezovala pouze na nižší společenské vrstvy. Jak dokazuje zkušenost Katherine Howardové, uvolněná morálka možná převládala i v řadách šlechty. Muže však povzbuzovali, aby se v mládí vyřádili, kdežto ženu, která učinila totéž, společnost vyvrhla ze svých řad a připravila ji o možnost uzavřít dobrý sňatek. Z toho důvodu se také Jindřich VIII., aby zachoval dobrou pověst svých budoucích manželů, ucházel o přízeň a ruku Katherine Howardové a Jane Seymourové v přítomnosti jejich příbuzných.

Samy svatby se konaly podle prastarých římskokatolických obřadů, při nichž si u vchodu do kostela snoubenci vyměnili slib věrnosti a poté následovala mše sloužená u hlavního oltáře. Museli být přítomni dva svědkové. Stará podoba obřadu, jež se tehdy užívala, vyžadovala, aby nevěsta slíbila, že bude „příjemná a rozkochaná [přivětivá] na loži a u stolu“. Všechny svatby Jindřicha VIII. se slavily v soukromí v přítomnosti hrstky vybraných dvořanů. Pouze tři se vyznačovaly tím, že po nich následovaly veřejné oslavy – tak tomu bylo, když si bral Kateřinu Aragonskou, Jane Seymourovou a Annu Kleviskou. Datum a místo králova sňatku s Anne Boleynovou bylo utajováno natolik, že si jimi nemohl být jist dokonce ani arcibiskup Cranmer. Tím však nechceme tvrdit, že novodobá podoba královských svateb se vší parádou,

kteřá je obvykle provází, byla neznámá. Veřejné královské svatby byly až do panování Jindřicha VIII. naopak pravidlem a sňatek jeho rodičů Jindřicha VII. a Alžběty Yorské, uzavřený v roce 1486 ve Westminsterském opatství, byl zcela veřejnou záležitostí, stejně jako tomu bylo se svatbou Kateřiny Aragonské a Artura Tudora, jež se konala roku 1501 v katedrále svatého Pavla. Vlastně se dodržování obřadů, průvod ubírající se ulicemi a nadšeně mávající davy ani příliš nelišily od podívané, kterou sledovali televizní diváci na celém světě, když se dnešní princ waleský po čtyřech stech osmdesáti letech na tomtéž místě ženil s lady Dianou Spencerovou.

Angličané měli v oblibě tradiční obyčeje a oslavovali jejich svatbu bujarými hostinami a četnými nevázanými zábavami. Po svatební hostině obvykle následoval tanec a poté hosté novomanžele obřadně odvedli na lože, které nejprve požehnal kněz, a ponechali je o samotě, aby mohli naplnit uzavřený sňatek. Nedochoval se však žádný záznam, že by Jindřicha VIII. s některou s jeho manželek veřejně odvedli na lože, Kateřinu Aragonskou s princem Arturem však na ně doprovodili před zraky četných svědků.

Jakmile bylo manželství naplněno, manželské dvojice byly považovány doslova za jedno tělo a sir Thomas More jim doporučoval, aby své pohlavní spojení považovaly za podobu „božího spojení s jejich dušemi“. Teologická doktrína se klonila k názoru, že všechny tělesné vztahy jsou spíš mrzké a hříšné povahy; pouze svátost manželství činila ze „zatraceníhodného aktu“ něco „ryzího, čistého a bez poskvrny hříchu“. Avšak ačkoli o případech manželského pohlavního styku se nebylo třeba zmiňovat ve zpovědnici, svatební obřad se nepovažoval za zjednání volného přístupu k nevázanému ukájení chtíče. Církev učila, že pohlavní styk je určen pouze k plození dětí, aby slovo boží mohlo být předáváno budoucím pokolením, a tudíž sex je posvátnou manželskou povinností. „Kdo se nezachvěje, když pomyslí, jak zacházet se svou ženou?“ ptal se Jindřich VIII. ve svém pojednání nazvaném *A Defence of the Seventh Sacrament* (Obrana sedmé svátosti), „neboť je nejen povinen ji milovat, ale i žít s ní tak, aby ji mohl vrátit Bohu čistou a bez poskvrny, až si Bůh, který mu ji dal, opět vyžádá své.“

Sňatek s sebou ženám přinášel další omezení. Manželství bylo podstatnou součástí tudorovského pojetí božího řádu světa – manžel vládl rodině, jako král panoval říši a Bůh vesmíru, a manželky byly – podobně jako poddaní – vázány poslušností vůči manželům a pánům. Sir Thomas Wyatt v roce 1537 doporučoval svému synovi, že má „své manželce vládnout dobře“, aby ho milovala a ctěla „jako svou hlavu“. Thomas Lupset napsal ve svém díle *An Exhortation to Young Men* (Napomenutí mladým mužům) z roku 1535, „že muž

může stvořit, křtaltovat a formovat ženu, jak chce“. S tímtež v manželství určitě počítal Jindřich VIII. V jeho očích i v očích ostatních mužů jeho doby byla milující, ctnostná a poslušná manželka dar seslaný shůry samým Bohem. Avšak manželství ženám, a dokonce i královnám, často přinášelo naprosté podrobení domácímu tyranovi.

Manželství se tudíž pro mladé ženy stávalo obdobím velkého životního zvratu a přizpůsobování, a pro ty, které se narodily v královských rodinách, tím spíš, poněvadž princezny často čekala nebezpečná cesta do neznámé nové země a k cizímu člověku, kterého nikdy předtím nespatřily, a kromě toho se musely srdceryvně rozloučit s rodiči, sourozenci, přáteli, domovem a rodnou zemí, které už třeba vůbec nemusely znovu spatřit. Jestliže však byly chytré, královské nevěsty mohly nakonec nabýt značné moci a velkého vlivu, jak tomu bylo v případě Kateřiny Aragonské a Anne Boleynové. Avšak takové postavení se přesto opíralo o manžela. Princezny se netěšily žádné svobodě kromě té, jež jim byla dopřána. Bez manžela neznamenal nic.

Anglické královny byly hospodyněmi ve velkém měřítku a byly nominálně pověřeny správou velkých domácností a panství rozestých široko daleko po celé zemi, z nichž získávaly nesmírné příjmy. Ve skutečnosti měly celou armádu úředníků, kteří vše spravovali jejich jménem, a samy sledovali pouze vlastní příjmy, které jim povolil král, poněvadž bez jeho souhlasu nesměly být prováděny žádné rozsáhlejší transakce. Všechna rozhodnutí týkající se financí, patronace, dobročinnosti, správy panství a domácnostních záležitostí, jež přijímaly, podléhaly jeho schválení; jejich tajná rada byla poradním orgánem, který král jmenoval, aby jeho jménem dohlížel na jejich záležitostech. Máme po ruce svědectví, že Jindřich VIII. ve skutečnosti rád ponechával celou řadu domácích rozhodnutí na soudnosti svých manželek, a když na něho přišlo náležité rozpoložení, rozhodně dovedl být velkorysý, pokud šlo o peníze. Když to považoval za nutné, dovedl ovšem také být necitelný, a bez ohledů připomněl Anne Boleynové, že je v jeho moci ji srazit níž, než ji povznese, a vůbec ji neponechal na pochybách, kdo ve skutečnosti vládne.

Od královen se skutečně vyžadovalo, aby daly potomky pro následnictví trůnu a představovaly vysokou mravní úroveň panovnického dvora a království tím, že se stanou vzorem manželské důstojnosti a ctnosti. Jak k vlastnímu neštěstí zažily Anne Boleynová a Katherine Howardová, odchýlit se od takové role mohlo přivolat katastrofu. Katherine se určitě spustila s jinými muži, avšak Anne pouze postrádala nutnou cudnost, opatrnost a skromné vystupování, což způsobilo, že současníci snadno uvěřili, že se provinila mravní nevázaností.

Královninu oficiální důstojnost posilovaly šaty a klenoty, jež nosila, a nikde nebyla omezení doléhající na ženu tak patrná, jako když došlo na pravidla, jimiž se řídily její úbory. Každodenní oděv vdané ženy byl předurčen konvencí. Vlasy, které před svatbou mohla nosit volně rozpuštěné, napříště musely být skryty pod čepcem a závojem; pouze královnám směly po svatbě volně vlát, a i jim pouze při slavnostních oficiálních příležitostech, kdy bylo nutné mít na hlavě korunu. Ženy si stříhaly vlasy, jen když vstupovaly do kláštera, většina je nosila dlouhé – Anne Boleynová a Kateřina Aragonská je obě měly tak dlouhé, že si na nich mohly sedět. Vdovy musely nosit stejný čepce jako řádové sestry a stuhu pod bradou, jaké známe z podobizny matky Jindřicha VII. Margaret Beaufortové. V dobách reformace taková praxe už postupně vyhasínala, třebaže vdovy ještě nějakou dobu poté nosily strohé bílé čepce či kápě.

Rukávy musely dokonce i v létě sahat až k zápěstí a šaty se nosily dlouhé až na zem, kterou zametaly lemem. Tak to přikazovaly zásady cudnosti, jež rovněž vyžadovaly, aby ženy trpěly v nesmírně bolestném sevření šňěrovačky z tuhé kůže, nebo dokonce ze dřeva. Přesto přese všechno se však nepovažovalo za neslušné nosit šaty se čtvercovým výstřihem, který byl natolik hluboký, že odhaloval většinu horní části ňader – ve věku, v němž přežívalo málokteré kojené dítě, byl pohled na ženská prsa běžnou záležitostí a vůbec nevyvolával pohoršení.

Nádherná roucha královen přinášela ještě další omezení – používané látky, těžké aksamity a damašky, dlouhé dvorní vlečky, složitě tvarované pokrývky hlavy a nepohodlné vnější rukávy dohromady vedly ke značnému omezení pohyblivosti. Královny kráčely i tančily pomalu a pohybovaly se s majestátním vzezřením, nejen poněvadž k tomu byly zrozeny, ale i z toho důvodu, že je k tomu nutilo jejich oblečení. Přesto si nestěžovaly – podobně jako většina žen ve všech obdobích dějin byly ochotny kvůli módě trpět.

Hlavním posláním královny – a v tom smyslu rovněž manželek méně významných mužů – bylo dát manželovi mužské potomky, aby bylo zajištěno pokračování dynastie. Těhotenství mohlo být – a také často bývalo – každoroční záležitostí, což z mužského hlediska byl velmi uspokojivý stav, kdežto pro manželky, které byly vyčerpané častými porody, nebo pokud šlo o velké procento žen a dětí, jež umíraly při porodu, už zdaleka tak uspokojivé nebylo. Těhotenství a porody byly nesmírně nebezpečné. Bylo běžnou záležitostí, že si nastávající matka kromě přípravy výbavičky pro novorozence a koutku pro dítě obvykle zajistila někoho, kdo by se postaral o dítě v případě, že by zemřela při porodu. Ale i když jej přežila, mohla být nadosmrti tělesně pozna-

menána. Nehodí se, abychom se zde zabývali skutečně příšernými věcmi, které se mohly ženě při porodu přihodit – snad postačí, uvedeme-li, že ženy ve skutečnosti zabíjely nedostatečné lékařské znalosti (u porodů asistovaly pouze porodní báby, a jestliže nenastaly složité komplikace, lékař byl přivolán jen málokdy) a naprostý nedostatek pochopení skutečných požadavků hygieny.

Žena, která porodila deset dětí, mohla počítat s tím, že se úplně dospělosti dočká necelá polovina z nich, a ještě pouze budou-li mít štěstí. Kateřina Aragonská a Anne Boleynová byly dohromady těhotné celkem desetkrát a přežily pouze dvě jejich děti. Císařský řez a vysoké porodnické kleště byly neznámou záležitostí. Vzhledem k potížím spojeným s krmením dětí a péčí o ně, jež v té době převládaly, překvapuje, že vůbec nějaké přežily. Mnohé dostávaly nevhodnou stravu a neexistovala antibiotika; každá možnost infekce mohla bez sebemenšího varování znamenat smrt novorozeného dítěte. Ohrožena mohla být sama matka, dokonce i poté, co měla porod úspěšně za sebou, poněvadž v šestinedělí mohla kdykoli nastat horečka omladnic, na niž zemřela Jane Seymourová, pravděpodobně protože hráz natrženou při porodu zachvátila infekce. V tom ohledu manželství ženám vůbec nepřinášelo žádné skutečné zajištění, ale až příliš často umíraly právě na jeho následky.

Ve věku dohodnutých sňatků nemohla manželka očekávat, že jí manžel bude zachovávat věrnost. Manželství byla obchodními ujednáními a potěšení si bylo možné najít jinde. Cizoložství bylo u mužů běžné a o Jindřichovi VIII. je známo, že se v době prvních dvou manželství utěšoval u jiných žen. A ani nečekal, že za to bude napomínán – když se mu Anne Boleynová jednou odvážila vyčíst, že jí byl nevěrný, surovým způsobem jí doporučil, aby zavřela oči, jako to udělali lepší lidé, než je ona.

Na tudorovském dvoře ještě kvetla středověká tradice kurtoazní lásky. Šlo o kodex chování, podle něhož ušlechtilí rytíři vyznávali lásku paní svého srdce, která obvykle bývala starší, vdaná a zaujímalá vyšší postavení – a tudíž vhodně nedosažitelná. Muž mohl mluvit o své „paní“ v nejvznešenějším smyslu, aniž naznačil, že s ní má nějaký pohlavní vztah, avšak přesto se až příliš často stávalo, že dvorský ideál byl pouhou záminkou k cizoložství. Uvidíme, že Jindřich VIII. byl významným nositelem takového rytířského kultu, což bylo pojetí, jež mu bylo vlastní od útlého dětství a které ho přivádělo k tomu, aby se dvořil všem svým manželkám a ucházel se o přízeň všech svých milenek.

Manželství však bylo kurtoazní neboli dvorné lásce vzdálené stejně jako den od noci. Jakmile byly oddány, manželské dvojice se musely snažit vytěžit ze všeho to nejlepší bez ohledu na to, jak na tom byly špatně, poněvadž

východisko existovalo málokdy. Rozvody byly velmi vzácné a ve výjimečných případech, které se obvykle týkaly případů cizoložství v řadách šlechty, je mohl povolit pouze parlament zvláštním zákonem. Obvyklejší bylo prohlášení sňatku za neplatný církevním soudem, nebo dokonce samým papežem, avšak jedinými přípustnými důvody byly nenaplnění manželství, zjištění příliš blízkého stupně příbuzenství, duševní nemoc nebo odhalení předcházejících styků s někým jiným. Když manželé byli v nedovoleném stupni příbuzenství, papež obvykle rád vydal před uzavřením sňatku potřebný dispenz. Platnost takového dokumentu byla bez námitek přijímána v celé Evropě až do té doby, než Jindřich VIII. v roce 1527 předložil svou žalobu na Kateřinu Aragonskou, v níž tvrdil, že papež vydáním dispenzu, kterým mu povolil, aby se oženil s vdovou po bratrovi, porušil zákon obsažený v biblické knize Leviticus. Takový postoj, který byl zaujat v rozhodujícím období v dějinách církve, postačil k roztržení církve vedví.

Dnešním osvobozeným ženám a „novým mužům“ připadají životy manželek Jindřicha VIII. otřesně omezené a svázané nesnesitelnými zákazy. Avšak poněvadž tehdejší královny nezažily nic jiného, vůbec je nenapadlo brát takové věci v potaz a přijímaly své druhořadé postavení jako součást božího řádu. Katherine Parrová je dokonce s nadšením schvalovala. Ve své knize *The Lamentations of a Sinner* (Nářky jedné hříšnice), která vyšla v roce 1548, nabádala manželky, aby nosily „takové roucho, jež sluší zbožnosti a příjemnému obyčeji se střízlivostí“, a varovala je před zly, jež přináší přejídání a pití vína. Mladé ženy, psala, musejí být „střízlivé myslí, milovat své manžely a děti a projevovat uvážlivost, smysl pro domácnost a dobrotu“.

Když byla tato slova napsána, byl Jindřich VIII. sice už mrtev, avšak přesto z nich určitě můžeme vyčíst odraz jeho vlastních názorů. Jane Seymourová si vzala za osobní devízu slova „Povinna poslouchat a sloužit“, kdežto Katherine Parrová volila zásadu „Žádná jiná vůle než jeho“. Obě podobně jako ostatní královny manželky přijímaly své podrobení – takovou cenu platily za to, že se mohly stát královnami a vstoupit do manželství.

Část I

Kateřina Aragonská

Princezna ze Španěl

Podle domnění velvyslanců bylo to dítě „výjimečně krásné“. Usazeno na klíně své matky, již byla kastilská královna, si děvčátko vážným pohledem prohlíželo důležité, avšak uctivé pány, kteří o ně projevovali tak zdvořilý a neskrývaně lichotivý zájem. Na jaře roku 1488 byly infantce Kateřině Aragonské sice pouhé dva roky, avšak přesto už na ní byly vidět buclaté půvaby, jimiž časem okouzila své dva budoucí manžely. Z kulatého obličje s výraznou bradou jí hleděly velké modré oči, kolem nichž jí – jak bylo v té době zvykem u princezen – spadaly volně rozpuštěné vlnité zlatorusé vlasy. Seděla s matkou na pódiu uprostřed kastilsko-aragonského panovnického dvora, který se shromáždil, aby si v průběhu boje s nevěřícími dopřál krátký oddech zpestřený rytířským turnajem. A právě o přestávce, když se soupeřící rytíři odebrali do svých stanů, přišli vzdát úctu členové anglického poselstva.

Královna Isabela, jež sama vládla Kastilii, a Ferdinand Aragonský dobře věděli, jaký je účel jejich návštěvy. Pánové přijeli od krále, jehož nárok na korunu byl přinejmenším pochybný. Ačkoli od doby, kdy Jindřich Tudor uchvátil anglický trůn poté, co v bitvě u Bosworthu porazil posledního panovníka z rodu Plantagenetů Richarda III., uplynuly už tři roky, ještě se musel usilovně snažit o upevnění svého postavení. Rodem neměl zaručen vůbec žádný nárok na dosažení královské koruny, a proto prohlásil, že jej vznáší právem vítěze a s ohledem na pochybný původ ze starých britských králů – nejstaršímu synovi, který se narodil v roce 1486, přece nedal jen tak pro nic za nic jméno Artur. Přesto přese všechno ještě žilo nejméně šest členů plantagenetovského rodu, kteří měli k nároku na trůn původem mnohem blíže než Jindřich VII., a on si toho byl dobře vědom. Ferdinand a Isabela to věděli také a uvědomovali si, že manželské spojení mezi Anglií a jednou z evropských velmocí bude zahrnovat uznání nároku Jindřicha VII. a nesmírně posílí postavení, které zaujímá jak ve svém vlastním království, tak v očích celého světa.

V té době byly v Evropě dvě významnější mocnosti – Francie a Španělsko.

Nedůvěra Angličanů vůči Francii, již vyvolaly války, které trvaly téměř dvě stě let, donutila Jindřicha VII., aby pro svého syna uvažoval o vhodnějším spojení se Španělskem, jež se v té době stalo novým, čerstvě vzniklým státním útvarem. Až do roku 1479 země sestávala ze seskupení menších království, jimž vládli vzájemně spříznění panovníci, a kromě toho se od osmého století značná část Pyrenejského poloostrova octla v rukou Maurů. Křesťanští vládci pomalu dobývali zemi zpět. Celá staletí probíhala „rekonkvista“, vnitřní křížácké tažení, které pohlcovalo síly Španělska a do značné míry mu bránilo, aby se podílelo na evropské politice. Takový vleklý zápas s Maury ve skutečnosti byl nejvýznamnějším zdrojem smyslu pro národní identitu a nejvýznamnějším jednotícím činitelem, a to platilo tím spíše o sňatku uzavřeném mezi Ferdinandem Aragonským a Isabelou Kastilskou, jenž spojil španělská království v jediné monarchii. Žádným španělským panovníkům nezáleželo víc na odstranění Maurů než právě Ferdinandovi a Isabele a výsledkem jejich snah bylo, že v roce 1488 křesťanům zbývalo dobýt pouze Granadské království. Oba panovníci vládli celému Pyrenejskému poloostrovu s výjimkou Portugalského království a bylo jen otázkou času, kdy se pod jejich vládu dostane i Granada. Španělsko tudíž zaujímalo místo významnější evropské mocnosti.

Ferdinand a Isabela představovali vše, co Jindřichovi VII. připadalo žádoucí – byli potomky vládců odvěkých monarchií, zaujímali pevné postavení a těšili se skvělé pověsti. Kdyby je bylo možné přesvědčit, aby souhlasili s uzavřením manželského spojení prince Artura a jedné z jejich dcer, tudorovská dynastie by si zajistila mnohem větší bezpečnost, než jaké se těšila do té doby. Kromě toho Francie a Španělsko byly navzájem dědičnými nepřáteli, a tudíž by pakt uzavřený společně Anglií a Španělskem prospěl oběma smluvním stranám. Španělští panovníci si byli dobře vědomi toho, jaké případné výhody by jim takové spojení přineslo, avšak s přijetím závazku nijak nespěchali. Ferdinand byl stejně prohnáný politik jako Jindřich Tudor, a nebyl tedy ochoten podepsat žádné smlouvy, dokud si nebyl jist, že anglický král se pevně usadil na svém trůně. Vzhledem k anglickým sklonům k dynastickým válkám mu připadalo pravděpodobnější, že se Jindřich VII. královskému důstojenství nebude těšit dlouho.

Ferdinand si však přesto něco velice přál a tím byla vojenská pomoc proti Francouzům. V březnu roku 1488 se k anglickému panovnickému dvoru dostavil španělský velvyslanec, jímž se stal bezohledný diplomat židovského původu doktor Roderigo de Puebla. Ferdinand mu dal pokyn, aby Jindřichovi výměnou za přijetí závazku, že vyhlásí válku Francii, nabídl pro syna ruku jedné infantky. Anglický král reagoval na nabídku nadšeně a ihned

vyslal do Španělska diplomatické poselstvo, aby si prohlédlo nejmladší dceru španělských panovníků – Kateřinu.

Španělský herold Ruy Machado byl natolik dojat, že si neodpustil zmínku o okouzujícím dojmu, jež na velvyslancův doprovod udělaly obě ženy – malé děvčátko i její matka královna. Jindřich VII. v téže době vítal v Anglii Ferdinandovo poselstvo a nadšeně předváděl synka, jemuž bylo devatenáct měsíců, nejprve oblečeného v zlatohlavu a poté svlečeného donaha, aby se pánové mohli přesvědčit, že není nijak znetvořen. Španělé spatřili ryšavé dítě s bledou pletí, které bylo většího vzrůstu, než jaký odpovídal jeho věku, a považovali je za krásné i půvabné s „mnoha skvělými vlastnostmi“.

Zprávy, které přinesli domů, sice udělaly na Ferdinanda a Isabelu dobrý dojem, přesto se jim však příliš nechtělo poslat dcerku do země, jejíž král mohl být každou chvílí svržen z trůnu. Jak v červenci sdělil Jindřichovi VII. zcela upřímně Puebla: „Máme-li na paměti, co se denně děje anglickým králům, překvapuje, že si Ferdinand a Isabela vůbec troufají pomyslet na to, že by svou dceru dali.“ Avšak Ferdinand se nakonec rozhodl, že pomoc v boji proti Francii je pro něho důležitější než bezpečí vlastní dcery, a vydal svému diplomatickému poselstvu příkaz, aby sestavilo svatební smlouvu. Mezi představiteli obou stran došlo k určitému handrkování kvůli finančním záležitostem, jež měly být zaručeny budoucí nevěstě, to se však uspokojivě vyřešilo a bylo rovněž dohodnuto, že infantka přinese věnem 200 000 korun (částku, jež odpovídá asi 5 000 000 dnešních liber). Spojenectví bylo ratifikováno a věno schváleno smlouvou uzavřenou v Medině del Campo, již španělská panovnická stvrdila svými podpisy dne 27. března roku 1489. O Kateřině manželské budoucnosti tedy bylo takto rozhodnuto v době, kdy jí byly tři roky a jak to bylo běžným osudem tehdejších princezen.

Kateřina Aragonská dostala jméno po své prababičce Kateřině Lancasterské, dceři Jana z Gentu (mladšího syna Eduarda III.), která byla v roce 1388 provdána za Jindřicha III. Kastilského a zemřela roku 1418. Syn, jehož měla s Jindřichem, nastoupil na trůn pod jménem Jan I., vzal si sestřenicí Isabelu Portugalskou a spolu zplodili Isabelu Kastilskou. Ta se narodila v zemi dynasticky i nábožensky zpustošené válkou. Její bratr Jindřich IV. byl bezpáteřný slaboch a matka se zbláznila, když princezna byla ještě dítě. Naštěstí Isabele v roce 1469 dohodli sňatek s bratrancem Ferdinandem Aragonským, energickým mladíkem, který byl o jedenáct měsíců mladší než ona. V roce 1474 Jindřich IV. zemřel bezdětek a Isabela se stala sama kastilskou královnou.

Nová panovnice byla prostředního vzrůstu s pěknou postavou, kterou jí však brzy mělo zničit deset těhotenství, jež následovala v rychlém sledu jedno za druhým. Měla natolik světlou pleť, že vypadala bílá, a zelenomodré oči. Byla půvabná, krásná, cudná a zbožná, zároveň se jí však dostalo požehnání v podobě smyslu pro humor a bezmezné energičnosti. Byla rozumná i citlivá, a ačkoli svého manžela velice milovala, přehlížela jeho četné nevěry. Jak si povšimli současníci, její jedinou vadou bylo, že si libovala v nápadném odívání, poněvadž podobně jako její dcera Kateřina v pozdějších letech byla „obřadnou ženou ve svém úboru“ a dávala přednost bohatě zdobeným aksamitům a zlatohlavům, které byly pro tehdejší dobu tak typické.

V roce 1479 zemřel aragonský král a na trůn po něm nastoupil Ferdinand. Tak se Španělsko poprvé ve svých dějinách sjednotilo pod ústřední vládou a jedinou výjimkou, která odmítla složit přísahu věrnosti, zůstalo Granadské království. Znovudobytí té bašty nevěřících se mělo stát nejvýznamnější událostí jejich společné vlády, jíž zasvětili většinu času a materiálních prostředků. Následovalo jedno tažení za druhým, přičemž neustále se rozrůstající královská rodina byla nucena táhnout za vojsky z města do města nehostinnou krajinou a nepřátelským územím, přičemž sami panovníci občas museli v důsledku své usilovné snahy o dosažení vítězství svaté víry snášet trpké strádání.

To způsobilo, že královně zbývalo jen málo času, aby se mohla věnovat dětem. První z nich – Isabela – se narodilo v roce 1470 a po něm v rozmezí patnácti let následovalo v rychlém sledu devět dalších. Všechna válečná tažení si bohužel vyžádala svou daň – pět dětí zemřelo v útlém věku, ostatní se však dočkaly dospělosti. Dědic trůnu, infant Jan, se narodil v roce 1478, potom přišly postupně na svět Jana, narozená roku 1479, Marie, jež spatřila světlo světa v roce 1482, a Kateřina (v rodné zemi jí říkali Catalina), která se narodila za války v noci z 15. na 16. prosince roku 1485 v paláci toledských biskupů v Alcalá de Henares. Královna předtím strávila celý den v sedle a z lože vstala následujícího dne po porodu, protože musela táhnout s vojskem dál, a novorozenou nejmladší dcerku svěřila do péče chův. Přesto přese všechno však o všechny své děti s láskou pečovala a osobně dohlížela na jejich vzdělání. Všichni potomci ji za to milovali a prokazovali jí úctu, a obzvláště Kateřina, která se jí, když vyrostla, nejvíc podobala jak vzhledem, tak povahou.

Dokud Isabela žila, Kateřina měla zastánkyni, které záleželo na jejím blahu a bezpečí víc než všem ostatním. Byla však rovněž dcerou krále Ferdinanda a ten byl velmi jiný než matka. Na pohled byl prostřední postavy, urostlého těla, nosil dlouhé černé vlasy a měl pěknou pleť. Byl společenský, vyzařovalo z něho osobní kouzlo a uměl vést společenské rozhovory. Podobně jako jeho

manželka překypoval značnou energií, již úspěšně využíval při vojenských taženích, ale náležitě se s ní věnoval rovněž ženám. Současníci ho považovali za soucitného, to se však vždy netýkalo jeho vlastní rodiny – v pozdější době zanechal jednu dceru v nouzi a další dal prohlásit za duševně nemocnou, aby se mohl zmocnit jejího království. Neblaze proslul jako velký pokrytec a milovník politických intrik. Navzdory všem uvedeným chybám však miloval svou manželku a jejich vzájemný partnerský vztah byl dynamický a úspěšný.

Jediný letný pohled na Kateřinu Aragonskou z jejího dětství, který se nám dochoval, je právě její přítomnost při turnaji, na němž byla představena anglickému diplomatickému poselstvu. Přesto se však stala, aniž se na nich sama podílela, svědkem většiny nejdůležitějších epochálních událostí vlády svých rodičů – pádu Granady v roce 1492, objevení Ameriky Kryštofem Kolumbem a zavedení neblaze proslulé španělské inkvizice. Všechny ty věci přispěly k posílení pověsti Ferdinanda a Isabely jakožto zastánců katolické víry. Prestiž Španělska ve světě nebyla nikdy větší.

Po dobytí Granady byly čtyři infantky poslány žít do paláce Alhambra. Tam také vyrostly do dospělého věku a dostávalo se jim vzdělání na nádvořích obklopených klenutými ambity a uprostřed šplouchajících fontán, na místech, kde kdysi chalífové měli harém. Křesťanské princezny s výjimkou významných státních příležitostí, při nichž se vyžadovala jejich přítomnost, zřídka opouštěly slunečný domov. Kateřininým vychovatelem, jehož jmenovala matka, se stal řádový kněz Alessandro Geraldini, který ji poté následoval do Anglie, kde byl jejím kaplanem. Vzdělání do velmi značné míry odpovídalo středověké tradici, ačkoli proslulý holandský humanista Erasmus Rotterdamský, s nímž se Kateřina setkala v Anglii, nám praví, že byla „díky péči vynikající matky prosyncena vzděláním“. Osvojila si elegantní rukopis a povznášela mysl zbožnou četbou, ale vyučovali ji rovněž tradičním ženským dovednostem – šití, tanci a zhotovování výšivek v tradičním španělském stylu, jemuž se v Anglii, kde poté rozšířila jeho oblibu natolik, že tam zdomácnělo, dostalo názvu „black-work“ (černé dílo). Měla před očima obraz své zbožné matky jakožto nejvznešenější příklad, jak má vypadat křesťanská královna, a celý život se jí snažila vyrovnat.

Ferdinand a Isabela dohodli výhodné sňatky všem svým dětem, žádný však nevyšel tak úspěšně, jak doufali. Isabela se provdala v roce 1490 za infanta Alfonse Portugalského. Přestože šlo o dohodnutý manželský svazek, mladá dvojice se do sebe rychle zamilovala, jejich štěstí však vzalo zasvě po uplynutí pouhých sedmi měsíců. Alfons se zabil při pádu z koně. Vdova se vrátila do Španělska a prohlásila, že má v úmyslu vstoupit do kláštera, avšak Ferdinand

o tom vůbec nechtěl slyšet a po vleklém vyjednávání ji v roce 1497 poslal zpět do Portugalska, aby si vzala Alfonsova bratrance krále Manuela I. Isabela potom zemřela při porodu syna, infanta Michala, který se dožil věku pouhých dvou let. Manuel se časem znovu oženil a jeho nevěstou se stala Isabelina mladší sestra Marie.

Druhá dcera španělských panovníků Jana byla vrtošivá a nesmírně nevyrovnaná, rodiče jí však přesto dohodli ještě mnohem oslnivější sňatek. Jejich proslulost vedla četné panovníky k tomu, aby usilovali o uzavření spojenectví s nimi, a jedním z nich byl císař Svaté říše římské Maxmilián I., habsburský vládce rozsáhlých území zahrnujících Rakousko, různé části Německa, Burgundsko a Nizozemí. Měl dvě nadané děti – Filipa a Markétu – a Ferdinand s Isabelou se s ním rádi spojili prostřednictvím sňatků uzavřených mezi Filipem a Janou a Markétou Rakouskou a infantem Janem, který se měl stát dědicem španělského trůnu.

Sňatek Jany a Filipa se konal v roce 1496. Filipovi se ne nadarmo přezdívalo „Sličný“ a Jana se do něho prudce a vlastnický zamilovala, což – jak se dalo předem čekat – vedlo k tomu, že ho brzy omrzela a našel si milenku. To ovšem přivádělo manželku k prudkým záchvatům zuřivosti a její chování vzbuzovalo veřejné pohoršení ve Flandrech i ve Španělsku. Zprávy o něm se šířily až k sluchu královny Isabely, která jimi sice byla hluboce znepokojena, avšak přesto zůstávala bezmocná a nemohla na vzniklé situaci nic změnit. Janina duševní labilita ovšem neměla vliv na její plodnost – porodila šest dětí a nejstarší syn Karel se narodil roku 1500 v Gentu.

Její bratr Jan v manželství, jež bylo uzavřeno v roce 1497, pochodil lépe. Byl to příjemný mladík, který vynikal ve všech rytířských ctnostech a získával si srdce svých budoucích poddaných. Jeho tělesná schránka však byla křehká a Ferdinand s Isabelou měli obavy, aby ho jeho temperamentní a robustní manželka nepřežila. A zcela oprávněně, poněvadž infant zemřel pouhého půl roku po uzavření sňatku a zanechal Markétu Rakouskou v požehnaném stavu s dítětem, které se po čase narodilo mrtvé. To znamenalo, že se v té chvíli dědičkou španělského trůnu stala infantka Isabela, a když v roce 1498 porodila syna Michala, navzdory tomu, že zemřela při porodu, nastaly velké oslavy, poněvadž Španělsko mělo opět mužského dědice. Avšak když Michal v roce 1500 podlehl nějaké dětské nemoci, dědičkou španělských panovníků se stala duševně labilní Jana, což pro ně přirozeně znamenalo velkou starost, třebaže alespoň měla svého vlastního zdravého syna.

Královna Isabela velice truchlila nad ztrátou dětí a vnoučat, a právě proto jí jediná zbývající neprovdaná dcera Kateřina zřejmě byla tím dražší. Po celá

ta léta, v nichž byly uzavírány sňatky a docházelo k tragédiím, se vlekla jednání o uzavření Kateřinina manželství s princem Arturem a Isabela už byla rozhodnuta, že se postará, aby dceřina budoucnost a její bezpečí byly zajištěny co možno nejlépe. V roce 1493, když bylo Kateřině sedm let, bylo rozhodnuto, že do Anglie odjede v roce 1498, až dospěje do věku dvanácti let. Rok předtím jí Jindřich VII. poslal na znamení otcovské náklonnosti „požehnaný prsten“. Nemohla si vzpomenout, že by se o ní nemluvilo jako o princezně waleské, a od dvou let ji poučovali, že jejím osudem je, aby se stala anglickou královnou. Při výchově jí kladli na srdce, že jednoho dne bude muset navždy opustit Španělsko a rodiče, a opakovali, že takový je osud všech princezen, jako je ona. A poněvadž byla vedena k naprosté poslušnosti vůči vůli rodičů, vůbec na nic se neptala.

V srpnu roku 1497 byli Kateřina a Artur oficiálně zasnoubeni ve starém sídle ve Woodstocku v oxfordském hrabství, přičemž nepřítomnou nevěstu zastupoval velvyslanec doktor Roderigo de Puebla. Kateřina v roce 1498 do Anglie neodjela, datum jejího příjezdu bylo odloženo až na září roku 1500, kdy se princ Artur měl dožít věku čtrnácti let a měl být s to naplnit manželství. Na anglickém královském dvoře panovaly obavy, že se nevěsta po příjezdu bude moci obtížně dorozumívat, a královna Alžběta i králova matka lady Margaret Beaufortová žádaly španělské panovníky, aby zajistili, že Kateřina bude se svou švagrovou Markétou Rakouskou mluvit vždy výhradně francouzsky – to znamená diplomatickým jazykem celé Evropy –, poněvadž samy nerozuměly latině ani španělštině. Rovněž doporučily, aby si Kateřina navykla na víno, protože voda v Anglii se nehodí k pití. V prosinci roku 1497 žádala královna Alžběta královnu Isabelu v dopise, aby jí neustále psala o zdraví a bezpečí její budoucí snachy, „již považujeme za svou dceru a náležitě ji ctíme“.

Uzavření manželského spojení se Španělskem se lidem v Anglii zamlouvalo a Jindřich VII. i jeho poddaní se nemohli dočkat, až spatří dívku, která se jednoho dne stane ženou anglického panovníka. Druhý španělský velvyslanec u anglického dvora don Pedro de Ayala panovníkům troufale předstřel, že bude dobré, když Kateřina přijede do Anglie brzy, aby si zvykla na tamní způsob života a naučila se jazyk, jímž se v zemi mluví. Domníval se, že bude moci žít šťastně pouze tehdy, „nebude-li si pamatovat na věci, jež by působily, že se bude těšit méně z toho, co ji čeká tady“. Avšak vzhledem k mravům a způsobu života Angličanů považoval za nejlepší, aby nepřijížděla, dokud nedosáhne věku, v němž bude způsobilá k uzavření sňatku. Ferdinand ovšem také nespěchal. Krátce předtím se vynořil nový nápadník

anglického trůnu – podvodník Perkin Warbeck – a kromě toho nadále žil hrabě Warwick, který na něj měl velmi oprávněný nárok, což španělského krále vedlo k opatrnosti, a kdyby se v té době dceři naskytla jiná, výhodnější nabídka k sňatku, byl by ji přijal. Přesto však souhlasil s uzavřením sňatku pověřenými zprostředkovateli, který se konal dne 19. května roku 1499 v zámku prince Artura v Bewdley u Worcesteru. Zplnomocněným zástupcem nevěsty opět byl doktor Roderigo de Puebla a princ mu nahlas zřetelně sdělil, že chce s velkým potěšením vstoupit do manželského svazku, protože velice a upřímně miluje princeznu, svou ženu, kterou samozřejmě nikdy neviděl. Takové projevy zdvořilosti byly sice povrchní, zato však na denním pořádku.

Princ Artur napsal své nevěstě několik dopisů, z nichž se dochoval pouze jeden; byl napsán latinsky v říjnu roku 1499 „mé nejdražší snoubence“. Pisatel v něm potvrzuje, že dostal „něžná psaní“, jež mu posílala (žádné z nich nemáme k dispozici) a která ho potěšila natolik, že měl pocit, jako by s ní promlouval a objímal ji. „Neumím vám vypovědět, jak naléhavou touhu spatřit Vaši Výsost pociťuji a jak mne trápí ty průtahy spojené s vaším příchodem. Kéž [je] urychlen, [aby] láska, jež mezi námi byla počata, a vytoužené slasti mohly sklídit náležité plody“. Takové květnaté a dospělé city popsané perem třináctiletého chlapce naznačují, že mu pomáhal vychovatel, avšak přesto přese všechno muselo Kateřinu utěšovat, že se jí od budoucího manžela dostávalo povzbuzení.

Kateřininu odjezdu do Anglie bránila pouze jediná překážka a tou byl synovec Eduarda IV. a Richarda III. mladý hrabě Warwick, který byl v té době vězněn v Toweru. Ferdinand tehdy dal Jindřichovi VII. zřetelně najevo, že nebude-li Warwick odstraněn, Kateřina nikdy nevstoupí na anglickou půdu, a král, poněvadž mu nesmírně záleželo na zachování přátelství se Španělskem za každou cenu a na výhodách, jež mělo přinést manželské spojení, jednal bez odkladů. Warwick byl obžalován na základě obvinění, že se spíkl s nápadníkem trůnu Perkinem Warbeckem; prostoduchý mladík, jehož obloudil agent provokatér, se sice ke všemu doznal, avšak přesto byl za spolupráci s ním odsouzen k trestu smrti a v listopadu roku 1499 sťat na Tower Hillu. Poté už nemělo Kateřinině sňatku s Arturem stát nic v cestě. Avšak jednoho dne měla nikoli nadarmo říct, že její manželství bylo zpečetěno krví, a ani se nikdy nezabavila iracionálního pocitu odpovědnosti za smrt mladého hraběte.

Když je v roce 1500 doktor Roderigo de Puebla ujistil, že „v Anglii nezůstává ani kapka podezřelé královské krve“, začali se španělstí panovníci připravovat na dceřin odjezd ze Španělska, kdežto Jindřich VII. nařídil staros-

tovi a radním londýnské City, aby přichystali slavnostní přijetí pro nevěstu jeho syna. Rovněž poručil, aby do princeznina průvodu byly vyslány krásné ženy, a stanovil, že „přínejmenším žádná z nich nemá být ošklivá“. Nevíme, zda to královna Isabela vzala v úvahu, když vybírala paní pro dceřinu domácnost – pro ni bylo hlavním měřítkem, aby dvorní dámy pocházely z nejurozenějších a nejstarobylějších rodů Španělska. Kromě toho bylo třeba připravit nevěstě výbavu. Kateřina si s sebou měla vzít mnoho skvělých rouch z aksamitu, zlatohlavu a stříbrohlavu, střižených podle španělské módy, a rovněž velké množství spodních částí oděvu, lemovaných jemnými výšivkami ve stylu „black-work“, a sametových čepců zdobených zlatem, stříbrem či perlami. Ty měla potřebovat po svatbě, kdy konvence vyžadovaly, aby manželka chodila s pokrytými vlasy, které mohla nosit volně rozpuštěné pouze při slavnostních oficiálních příležitostech. Dále následovaly noční košile, letní lemované krajkami a zimní kožešinou, vlněné punčochy a dřevěné šněrovačky stejně jako tuhé španělské kortukály, které dřevěnými obručemi vyztužovaly a vydouvaly spodní části šatů do velkých baňatých zvonů. Ke Kateřinině výbavě rovněž patřilo zlaté a stříbrné nádobí, jež bylo součástí jejího věna, a její klenoty, z nichž některé byly opravdu skvělé – těžké řetězy na krk a krucifixy, velké brože, které se připínaly doprostřed jejích živůtků pod čtvercové výstřihy, které po následujících šedesát let zůstávaly v módě, neustále se však prohlubovaly. A konečně jí královna jako připomínku, co bude její povinností, zabalila nádherně vyšívanou výbavičku ke křtu dítěte.

Když se Isabela dověděla o Jindřichových přemrštěných plánech na Kateřinino přijetí, rychle mu napsala, že by ona sama i Ferdinand dali přednost tomu, aby „výdaje byly mírné“, poněvadž si nepřejí, aby se jejich dcera stala příčinou jakékoli ztráty pro Anglii. „Naopak chceme, aby byla zdrojem štěstí všeho druhu.“ Isabela doufala, jak psala, že „podstatnou částí oslav bude jeho láska“. Jindřich však byl odhodlán, že ta příležitost, první významná oficiální příležitost od korunovace, bude oslavena velkolepým stylem, který měl zdůraznit nádheru tudorovské dynastie. V březnu roku 1501 zaplatil pouze za šperky na svatbu 14 000 liber a londýnská City nešetřila na chystaném skvělém přivítání španělské infantky. Dělníci už mezitím stavěli před katedrálou svatého Pavla nádherné pódium, aby se shromážděné davy mohly stát svědky toho, jak mladá dvojice přijme manželské sliby, a poněvadž sňatek se lidem velice zamlouval, v celém Londýně sílilo vzrušení.

V dubnu roku 1501 oznámila královna Isabela, že její dcera je připravena. Poté tedy – 19. května – následoval v Bewdley další svatební obřad v zastoupení, jehož cílem bylo výhradně ujistit se, že při prvním nebylo nic opome-

nuto. Dva dny nato odjela Kateřina z Alhambry a vydala se na první část cesty do přístavu La Coruña, z něhož pak měla odplout lodí do Anglie. V Granadě se naposledy rozloučila s rodiči a dobře věděla, že je už možná nikdy nespatří. Isabela ji pečlivě vybrala dueňu. Stala se jí doña Elvíra Manuelová, šlechtična ve zralém věku, která mohla vystupovat v roli první dvorní dámy, vychovatelky i gardedámy a kromě toho mohla Kateřině ve všem nahradit matku. Paní Elvíra byla strohá a pyšná, přesto však úzkostlivě pečovala o ochranu své svěřenkyně a dbala o její blaho. A Kateřina začala teprve v pozdějších letech pociťovat odpor vůči přísně dodržované etiketě, kterou pro ni zavedla, v důsledku čehož mezi nimi došlo k roztržce.

Infantčinu domácnost spravovali hrabě a hraběnka de Cabra. Patřili k ní mimo jiné velký komtur Cardenas, don Pedro Manuel (duenin manžel), nějaký komorník, Juan de Diero, Kateřinin kaplan Alessandro Geraldini, tři biskupové a celý zástup dvorních dam, šlechticů a služebníků. V té době se cestovalo v nosítkách nebo na koni a přísně dodržované konvence španělského dvora vyžadovaly, aby Kateřina měla před lidmi obličej zahalený závojem, a dokonce i v horkých letních měsících zůstávala v nosítkách za spuštěnými závěsy.

Kateřina se svým průvodem dorazila do přístavu La Coruña 20. července, avšak nastoupit na loď, která ji měla dovézt do Anglie, mohla teprve 17. srpna, kdy začal vát příznivý vítr. Plavba byla hrozná – v Biskajském zálivu nastala zuřivá bouře a rozbouřené moře si čtyři dny pohazovalo s lodí jako s nějakým smítkem. Kateřina velice trpěla mořskou nemocí a poté napsala matce, že „nebylo možné nebýt vyděšena bouří“. Kapitán byl nucen vrátit se do Španělska a zakotvit v Laredu na kastilském pobřeží, kde se zdržel celý měsíc, dokud se bouře neutišily. Dne 27. září konečně vítr utichl a Kateřina znovu vstoupila na palubu lodi, která ji potom odvezla do Anglie. Pět dnů poté přistála v Plymouthu v devonském hrabství.

2

Věrný a milující manžel

Když Kateřina, následována svým průvodem, vystupovala po lávce z lodi, první, co uviděla zpod závoje, bylo, že ji do Anglie přišel uvítat starosta Plymouthu se svými radními. Shromáždili se rovněž lidé z města, svolávali hlasitě slávu a mávali a všude v ulicích vlály prapory. Señor Alcares, šlechtic z infantčina průvodu, napsal královně Isabele, že Kateřina „nemohla být přijata s větším potěšením, ani kdyby byla spasitelkou světa“. Poté, co měšťané Plymouthu uspořádali na její počest skvělou hostinu, šla královská nevěsta na mši a vzdala díky za to, že mohla bezpečně přijet do své nové vlasti. Mezitím už spěchal k panovníkovi královský posel, aby mu oznámil, že princezna, jejíž příjezd se očekával třináct let, skutečně je v jeho království.

Z Plymouthu Kateřina cestovala po silnici směrem na východ do Londýna. Po cestě lidé, kteří se dověděli o jejím příchodu, lemovali silnice, aby spatřili záhadnou paní se závojem, která se jednoho dne měla stát jejich královnou. Když Jindřich VII. dostal zprávu o jejím příjezdu, byl už listopad, a tak se ihned, provázen princem Arturem, vydal na cestu z královského zámku v Easthamsteadu v hrabství Berkshire. V sousedním Hampshiru se králi doneslo, že se Kateřina ubytovala v biskupském paláci v Dogmersfieldu – Jindřich, Artur a páni z Tajné rady, kteří se už nemohli dočkat, až ji uvidí, tam dojeli 4. listopadu večer.

Hrabě de Cabra a doña Elvíra přivítali Jindřicha u vchodu a zdvořile mu oznámili, že Kateřina se odebrala k odpočinku na noc a nemůže nikoho přijmout. Jindřich nejprve užasl a vzápětí – jak pro něho bylo příznačné – pojal podezření. Proč by ho neměli nechat, aby se podíval na svou snachu? Co s ní asi může být? Není snad nějak znetvořená nebo ošklivá? Začínal v něm vřít vztek a trval na tom, že ji musí vidět, i kdyby už byla na loži. Po chvíli hádání museli Španělé vyhovět jeho žádosti a vpustit ho do princezniných komnat. Doña Elvíra, celá oněmělá a rozhořčená, představila infantku, zahalenou do závoje, králi Jindřichovi VII., který jej vzápětí s neskrývanou nedočkavostí

vyhrnul. Ihned bylo zřejmé, že se mu ulevilo, poněvadž velvyslanec předtím nelhal – Kateřina byla velmi hezké děvče bez jediné stopy po nějakém zohyzdění či znetvoření.

Dosud se dochovalo několik portrétů Kateřiny Aragonské, jež byly namalovány v různých obdobích jejího života. Dva rané, které se zcela oprávněně považují za její zpodobení, namaloval španělský malíř Miguel Sittow. Starší, na němž je Kateřina namalována jako Maří Magdalena, je uložen v Bergově sbírce a představuje asi patnáctiletou baculatou dívku se zaoblenými rysy a rozpuštěnými vlnitými zlatými vlasy. Druhá podobizna, dnes patřící do sbírek vídeňského *Kunsthistorisches Museum* (Uměleckoprůmyslového muzea), byla provedena kolem roku 1505 a představuje určitě tutéž ženu s kulatým obličejem a zlatými vlasy, skromně sklopenýma očima, oblečenou do šatů z hnědého sametu a s černou kápí nazývanou „bekyně“. Sedící postava má na krku těžký zlatý límec zdobený písmeny K a granátovými jablky, což byl symbol plodnosti a Kateřinin osobní znak. Na tom a ještě na výrazné podobě s Isabelou Kastilskou se zakládá identifikace sedící ženské postavy s Kateřinou Aragonskou.

Uvedené dva portréty nám poskytují poměrně přesnou představu o tom, co Jindřich VII. spatřil, když toho listopadového večera vyhrnul Kateřinin závoj – dívku se světlou pletí, husté zlaté ryšavé vlasy, které jí spadaly až pod pás, a modré oči. Bylo by ovšem zajímavé vědět, jaký si Kateřina odnesla první dojem z tchána, toho neznámého Walesana, který šestnáct let předtím uchvátil trůn patřící Plantagenetům.

Jindřich Tudor pocházel z levého boku. Matka Margaret Beaufortová byla jeho jediným pokrevním poutem, které ho spojovalo s Plantagenety, sama však patřila k levobočkům, které zplodili čtvrtý syn Eduarda III. Jan z Gentu, vévoda lancasterský, a jeho milenka Katherine Swynfordová. Všechny jejich děti, které dostaly jméno Beaufortů, byly v roce 1397 poté, co se Gent oženil s jejich matkou, statutem Richarda II. prohlášeny za legitimní potomky, avšak Jindřich IV., když deset let nato potvrzoval zmíněný statut, připojil k dokumentu ustanovení, jež Beaufortům navždy zabraňovalo, aby mohli zdědit trůn. Jindřich Tudor tudíž na něj mohl vznášet pouze pochybný nárok po matce. Jeho otec Edmund Tudor, který zemřel, než se mu narodil pohrobek, patřil k potomkům vdovy po Jindřichovi V. Kateřině z Valois, které s ní zplodil její waleský majordom Owen Tudor. Nedochoval se jediný důkaz, že by spolu byli oddáni. Jindřich VII. tudíž měl na trůn pouze krajně pochybný nárok a byl si vědom toho, že jeden každý žijící člen plantagenetovského rodu Yorků má mnohem větší právo dosednout na něj než on. Přesto přese

všechno však Anglie po občanské válce, která trvala padesát let, potřebovala pevnou stabilní vládu a tu jí Jindřich VII. přinesl. Rovněž odstranil nejnebezpečnější soky, kteří mohli usilovat o dosažení královské koruny. Sňatek s plantagenetskou dědičkou Alžbětou Yorskou v očích mnoha lidí znamenal milový krok na cestě k zastření uzurpace trůnu hávem legitimacy, třebaže sám Jindřich trval na tom, že nedosedl na trůn proto, že se stal Alžbětíným manželem, nýbrž právem vítěze. A po šestnácti letech dosáhl uznání jedné z nejvýznamnějších monarchií ve známém světě, což mu samo o sobě velice přispělo k upevnění jeho postavení.

Podle vyličení krále, jež nám zanechal tudorovský kronikář Edward Hall, byl Jindřich VII. vysoký a hubený muž, jehož zdánlivá křehkost v sobě skrývala houževnatou sílu. Vyznačoval se vyzáblymi orlími rysy a měl řidnoucí šedivějící vlasy a šedé oči. Světu předváděl bodrý, úsměvný výraz, za ním se však schovával podezíravý, nevyzpytatelný a skoupý člověk. Dospěl v muže v prostředí plném zrady a intrik, v důsledku čehož nikdy nezažil pocit bezpečí. Navzdory tomu všemu vládl moudře a dobře, přežil spiknutí, jež ho měla svrhnout z trůnu, a ukončil dynastické války, které ve druhé polovině patnáctého století sužovaly Anglii.

Jindřich VII. měl lakotnou povahu, byl však rovněž nesmírně citlivý na pochybnou cenu svého nároku na trůn, a proto velmi pečlivě zdůrazňoval svůj majestát ve velkolepém měřítku, čímž dal příklad svým tudorovským nástupcům. Byl ochoten utrácet obrovské částky peněz, aby udělal na lidi dojem nádherou uvítání, jež přichystal své snaše.

Když tlumočník zprostředkoval výměnu několika šprýmů mezi králem a infantkou, představili Kateřinu budoucímu manželovi, princí waleskému, který se poté svěřil rodičům, že „v životě nikdy nepocítil takové potěšení, jako když spatřil sladkou tvář své nevěsty“. Jediný dochovaný portrét prince Artura je součástí Královské sbírky ve Windsoru a vidíme na něm výraznou podobu se vzezřením mladého Jindřicha VIII. Artur měl nazrzlé vlasy, malé oči a vysoko vyklenutý nos. V listopadu roku 1501 mu bylo patnáct let a dva měsíce, nevěstě zbýval jeden měsíc do šestnácti. Princ se díky vychovateli doktoru Thomasi Linacreovi a básníku Bernardu Andrému dostalo dobrého vzdělání a byl u Angličanů velmi oblíben, protože jim tolik připomínal dědečka z matčiny strany – milovaného krále Eduarda IV. Mnohá léta dětství strávil ve svém zámku Tickenhill v Bewdley, který se pod georgiánskou fasádou zachoval dodnes; král dával přednost tomuto sídlu s dubovými trámy ze třináctého století, poněvadž stálo blízko waleského pomezí a bylo vhodným místem, kde mohl žít následník trůnu, a obzvláště Artur, kterému

v žilách kolovalo víc waleské krve než kterémukoli z jeho předchůdců od dob, kdy vymřela domácí rodová linie panovníků Walesu.

Kateřina a Artur spolu mluvili latinsky a poté večer Kateřina připravila králi a jeho synovi ve své světnici zábavu, při níž hrála hudba a tančilo se. Zatančila se svými dvorními dámami pomalou vznešenou pavanu, při níž bylo možné zahrát dvě doby na jeden krok, a když se Artur přidal ke Kateřině, jedna z jejích dam ho naučila důstojný španělský tanec, po němž zatančil s lady Guildfordovou „velmi utěšeně a počestně“ v anglickém stylu. Ráno se Jindřich a Artur s Kateřinou rozloučili a vrátili se do Londýna, aby se přichystali na svatbu, která se měla konat za deset dní. Infantka se svým průvodem je následovala volnějším krokem a 9. listopadu dojela k řece u Deptfordu, v němž všechny přivítal londýnský starosta provázený radními a představiteli řemeslnických cechů a kupeckých gild ze City, kteří je nejprve pozdravili z lodí na Temži a poté doprovodili princeznu k přístavišti v Lambethu. Tam Kateřinu uvítali jeden z hrstky zbývajících představitelů staré šlechty a potomek Eduarda III. Edward Stafford, třetí vévoda z Buckinghamu, a králův mladší syn Jindřich Tudor, vévoda yorský, velký robustní hoch, jemuž bylo deset let a měl zlaté vlasy a oslnivě bílou pleť a zastupoval svého otce. Ti dva poté Kateřinu doprovodili do jejích komnat v Lambethském paláci, kde na ni čekal list, v němž král vyjádřil velké „potěšení, radost a útěchu“ z jejího příjezdu a zároveň jí sdělil, že on a královna s ní hodlají zacházet „jako se svou vlastní dcerou“. To pro dívku, která musela překonat dlouhou a hroznou cestu do neznámé země s vyhlídkou na sňatek s člověkem, jehož prakticky neznala, nepochybně byla povzbudivá slova. Kateřininu silnou povahu jistě velice potvrzuje, že si vedla tak dobře; pod poslušným a skromným vystupováním se skrývala vnitřní houževnatost a silná vůle k dosažení úspěchu a právě ty vlastnosti jí pomáhaly všechno vydržet.

Kateřina slavnostně vjela do Londýna 12. listopadu, tedy dva dny před svatbou. Ulice lemovaly davy měšťanů rozechvělých očekáváním, kteří se vzájemně strkali, aby získali výhodnější místa k sledování slavnostního průvodu. Infantka, následována svým španělským průvodem, vjela do City ze Southwarku přes Londýnský most, na němž byl postaven shluk obchodů a domků s kaplí zasvěcenou svatému Tomáši Becketovi. Jedním z lidí, kteří ji toho dne viděli, byl budoucí anglický lord kancléř Thomas More, který v té době byl právníkem v londýnském kartuziánském klášteře Charterhouse. S odstupem času napsal o „nesmírně nadšeném přijetí“, již se Kateřině od lidu dostalo: „Rozechvěla srdce všech. Nechybí jí nic, co má mít i ta nejkrásnější dívka. Všichni na ni pějí chválu.“ Avšak pokud šlo o její domácí dopro-

vod, už takové poklony neskládal: „Nebesa! Jaký to pohled! Kdybyste je viděli, určitě byste vyprskli smíchy, poněvadž vypadali tak směšně – otrhaní, bosí pidimužáci z Etiopie podobní ďáblům z pekel!“ Kronikář Edward Hall, který se spoléhal na líčení jiných očitých svědků, po čase nazval nákladné šaty španělské princezny a jejích dvorních dam „podivnými módními výtvary zdobenými zlatnickým dílem a vyšíváním“.

Kateřina na sobě měla šaty se širokou nabíranou sukní s kortukálem a zvonovými rukávci. Angličané tak oblečenou paní nikdy předtím neviděli, a poněvadž princezna byla malé postavy, domnívali se, že v sukni vyztužené obručemi vypadá stejně široká, jako je velká. Na hlavě měla ještě klobouček s plochým dýnkem a se širokou krempou podobný kardinálskému klobouku, který jí držela na místě zlatá krajková stuha, kterou měla zavázanou pod bradou. Pod ním měla benátský čepeček, jenž jí zakrýval uši. Závoj i nosítka zmizely, princezna místo toho jela na koni s nádhernou čabrákou a předváděla davům, jaký má obličej. Za ní následoval doprovod složený z prelátů, hodnostářů, šlechticů a rytířů, kteří si všichni na její počest oblékli bohatě zdobené slavnostní oděvy.

Průvod pomalu přešel přes most, pokračoval po Fenchurch Street ke Cornhillu a poté k Cheapside, kde Kateřinu oficiálně uvítal londýnský starosta. Královská nevěsta se zastavila na šesti různých místech a prohlédla si bohatě zdobená pojízdna pódia pro živé obrazy, jež byla připravena pro její zábavu a za něž byly utráceny obrovské peněžní částky – výjevy zobrazující heraldické, křesťanské či mytické postavy, které měly budoucí královně vzdávat poctu a chválu hudbou a verši. K vidění byl dokonce i dřevěný hrad, nad nímž se tyčil hrozivý waleský drak představující krále. Na jiném lešení „archanděl Gabriel“ připomínal Kateřině, že její hlavní povinností je „plození potomků“, a že právě proto božstvo nadalo lidstvo schopností „smyslného toužení a chtíče“. A ještě dál se před ní objevil sám „Bůh“ a pravil: „Požehnán buď plod života tvého, tvou podstatu a tvé plody znásobím a rozmnožím.“

Když starosta a světští hodnostáři přednesli pod Eleonořiným křížem na Cheapside projev oddanosti, Kateřina s průvodem se odebrala do katedrály svatého Pavla, v níž oslavy toho dne vyvrcholily nádhernou mší zasvěcenou díkuvzdání. Středem toho všeho byla Kateřina, poněvadž král, královna a princ Artur sledovali průvod z okna domu v Cheapside, který patřil obchodníkovi galanterním zbožím mistru Williamu Geffreymu. Když bohoslužba skončila, Kateřina se uprostřed davů, které jí na každém rohu provolávaly slávu, vrátila na koni zpět do Lambethu.

Dva dny nato se opět shromáždily ve velkém počtu zástupy, tentokrát na

samu královskou svatbu. Král a královna s korunami na hlavách a v aksamitových hávech lemovaných hranostajovými kožešinami seděli na trůnu na lešení, jež bylo pro tu příležitost postaveno před katedrálou svatého Pavla. Alžbětě Yorské tehdy bylo pětatřicet let a ještě si zachovala něco ze své bývalé krásy. Oficiální historiograf Jindřicha VII. Polydore Vergil ji vyličil jako ženu skvělé povahy, k jejímž hlavním vlastnostem patřily moudrost a umírněnost, a benátský velvyslanec psal o jejích velkých půvabech a schopnostech. Avšak přesto přese všechno neměla žádný politický vliv, a zcela nepatrné autoritě se těšila dokonce i ve své vlastní domácnosti, kterou řídila králova matka – vzdělaná a zbožná Margaret Beaufortová.

Alžběta porodila manželovi sedm dětí – tři zemřely malé, jedno – princezna Marie – bylo ještě v péči chův, ostatní však už seděly po boku rodičů a čekaly, až začne svatební obřad. Princ Artur, který si pro slavnostní příležitost oblékl bílý satén, dvanáctiletá Markéta, tvrdohlavá dívka, která se krátce poté měla provdat za skotského krále Jakuba IV., a princ Jindřich, jehož povinností bylo dovést nevěstu k oltáři a předat ji ženichovi. Kateřina byla rovněž oblečena v rouchu z bílého saténu španělského střihu se zvonovým rukávci a nabíranou skládanou sukní vyztuženou dřevěnými obručemi kortukálu. Na hlavě měla velký čep z bílého hedvábí lemovaný zlatem, perlami a drahokamy, který byl široký půldruhé stopy (pětačtyřicet centimetrů); zakrýval jí obličej a cípy z něho jí visely až k pasu. Její dvorní dámy, které šly v průvodu za ní, byl oděny podobným způsobem.

Svatební obřad celebroidal canterburský arcibiskup Henry Deane a přísluhoval mu londýnský biskup William Warham. Princ Artur a jeho nevěsta učinili manželské sliby přímo před zraky shromážděných davů a poté se odebrali do katedrály na mši, jíž se zúčastnil celý královský dvůr. Poté princ waleský s manželkou vyšli na listopadové denní světlo, po třináctiletém obtížném vyjednávání konečně svoji; pokývli a poklonili se zástupům, jež nadšeně provolávaly slávu, a nakonec odjeli na koních do zámku u řeky, který se nazýval Baynard's Castle, v jehož velké síni se měla konat svatební hostina. Na místě, na němž kdysi Richard Plantagenet, vévoda yorský, Eduard IV. a Richard III. rozhodovali o státních záležitostech a udělovali audience, tehdy novomanželům poskytovaly zábavu a potěšení „dětí z královské kaple s nejlepšími hlasy, které zpívaly úplně sladce s divukrásným souzvukem“. Když bylo po hostině, do síně byli vpuštěni králíci a holubice, což ve shromážděné společnosti vyvolalo velké „veselí a pobavení“.

Svatební hostiny v té době bývaly příležitostí k bujnému oslavování a nevázanostem a ta jejich vůbec nebyla výjimkou. Kateřina tančila všemi důstojnými

způsoby a chřestila si do rytmu kastaněty, mladý vévoda yorský odhodil plášť a roztácel sestru Markétu dokola po podlaze síně, poskakoval a vířil v rytmu hudby. Král a královna se velmi dobře bavili a sledovali syna s očividným potěšením. Kateřina je rovněž velmi potěšila tím, jak půvabně tančila se svým novomanželem – jeden z přihlížejících se vyjádřil, že vypadala „utěšeně“.

Potom nastal čas, aby nevěstu a ženicha před zraky všech uvedli na lože. Jak se dovídáme, Artur se cítil „bujně a zamilovaně“ a chtěl být co nejdříve o samotě se svou pěknou ženou. Služebnictvo mladé manžele nejprve odstrojilo a potom odneslo do svatební ložnice, v níž je posadilo vedle sebe na velkou postel s nebesy, kterou posvětili canterburský arcibiskup a londýnský biskup a poté se pomodlili za to, aby spojení novomanželů bylo plodné. Hosté odcházeli v ovzduší plném šprýmů a všelijakých oplzlostí a zanechali Artura a Kateřinu o samotě za staženými závěsy. Tak tedy začala jedna z nejspornějších svatebních nocí v dějinách.

Co se vlastně stalo? Podle Kateřinina svědectví, jež složila pod přísahou sedmadvacet let poté, vůbec nic. Na konci života tvrdila, že její manželství s Arturem vůbec nebylo naplněno. Princovi bylo v době uzavření sňatku patnáct let a byl slabé tělesné konstituce. Lze pochybovat, že by byl s to dosáhnout úplného styku. Jistě, podle pozdějších zpráv očitých svědků se naparoval, že se cítil „bujně“, a ráno po svatbě se vychloubal, že „byl ve Španělsku“, a tvrdil, že manželství je „práce, z níž má člověk žízeň“, to však pravděpodobně bylo úmyslné vychloubání mladíčka, který nebyl s to splnit manželské povinnosti a nechtěl, aby na to někdo přišel. V té době se samo sebou předpokládalo, že manželství naplněno bylo, avšak Kateřina, jakmile ovdověla, prohlásila, že je ještě pannou a že s manželem sdílela lože pouhých šest nebo sedm nocí. Při korunovaci v roce 1509 bezprostředně po uzavření sňatku s Jindřichem VIII. si oblékla panenské bílé roucho, a v roce 1529 veřejně potvrdila, že když se vdávala podruhé, „byla jsem panna, které se muž nedotkl“. Totéž odpřísáhla ještě na smrtelné posteli ve víře, že se setká se svým Stvořitelem. Ačkoli měla své vlastní zájmy, které musela chránit, byla to zbožná žena, která se řídila rozumnými zásadami, a tudíž je mnohem méně pravděpodobné, že se provinila podvodem, než že říkala pravdu.

Kateřina coby princezna waleská zaujímalá u dvora druhé postavení po královně a měla přednost dokonce i před královou matkou, impozantní lady Margaret Beaufortovou, jejíž slovo ve věcech týkajících se domácnosti bylo až do její smrti v roce 1509 zákonem. Za osobní devízu si Kateřina zvolila zásadu „Ne pro mou korunu“ a za znak granátové jablko. Mnoho dnů po

svatbě následovala u dvora jedna hostina a oslava za druhou a mezi nimi se pořádaly slavnostní představení živých obrazů a rytířské turnaje.

Navenek bylo se sňatkem všechno v pořádku. Artur napsal Ferdinandovi a Isabele, jak je šťastný, a ujistil je, že bude „po všechny své dny věrným a milujícím manželem“. Na konci listopadu předali Španělé Jindřichovi VII. částku 100 000 korun, což byla první splátka na princeznino věno, načež král ihned odeslal oběma panovníkům list, v němž chválil „krásu a důstojné mravy“ jejich dcery. A dále prohlásil, že v něm samém „nalezla druhého otce, který bude neustále bdít nad jejím štěstím, tím si můžete být jisti“.

Té noci skončily svatební oslavy dalším vystoupením, tentokrát uspořádaným kejklíři, a zpěvem dětí ze sboru královské kaple. Následujícího dne se ti Španělé, kteří neměli zůstat v Anglii s Kateřinou, vydali na zpáteční cestu domů, obtíženi nákladnými dary od krále Jindřicha VII. Takové přerušení pout s rodnou zemí bylo pro princeznu zneklidňující, král však odpoutal její pozornost tím, že jí ukázal svou knihovnu a dovolil jí, aby si vybrala prsten ze souboru, který předložil jeho klenotník. Avšak taková štědrost, která u něho nebyla běžná, byla pouze jednou stránkou věci. Ve skutečnosti Jindřichovi šlo o zbývající část Kateřinina věna, která ještě nebyla po ruce, a král dobře věděl, že jeho součást tvoří nádoby z drahých kovů a šperky, jež si s sebou přivezla z domova a které nebyly určeny pro její osobní užívání, nýbrž měly být, až to nařídí Ferdinand, předány králi. Jindřich ovšem dával přednost hotovosti, a tudíž s pomocí bezohledného doktora Roderiga de Puebla zosnoval plán, na jehož základě měla být Kateřina donucena použít nádobí a klenoty, aby je poté – až přijde čas – mohl odmítnout přijmout a místo nich požadovat zaplacení příslušné částky v penězích. Španělský velvyslanec se už předtím snažil zatáhnout Kateřinu do takového podvodu, Jindřich VII. jí však sdělil, že ačkoli takové řešení by bylo výhodné pro ně pro oba, on sám by k němu nedal souhlas. Podle jeho slov by se spokojil tím, co bylo ustanoveno v uzavřených smlouvách, a doporučil princezně, aby upozornila rodiče na zrádnost doktora Roderiga de Puebla. Tak by došlo k tomu, že až dojde ke konečnému rozhodnutí celé záležitosti, vinu za to, co se stalo, nepřipíše jemu, nýbrž svému diplomatovi.

Ideální příležitost k uskutečnění vlastního plánu se králi naskytla v prosinci. Předem bylo zařízeno, že princ a princezna budou po svatbě sídlit v hradu Ludlow Castle na waleském pomezí, aby se Artur mohl učit vládnout svému knížectví a tím se připravovat na kralování, které ho na konci čekalo. Avšak panovaly obavy o princovo křehké zdraví. Zřejmě měl souchoťiny a od svatby se jeho stav zhoršil. Král byl stejně jako většina ostatních pře-

svědčen, že se Artur příliš vysiluje v manželském loži. V tom hrál osud Jindřichovi do rukou, poněvadž mu poskytl ideální příležitost, aby mohl předstírat, že nechce, aby Kateřina doprovázela manžela do Ludlow Castle. Nechtěl však riskovat, že by mohl urazit její rodiče, a proto se poradil se španělským vyslancem Ayalou, který doporučil, aby Kateřina zůstala u dvora. Král předstíral, že o věci zevrubně rokuje, a poté se zeptal samé Kateřiny, zda považuje za moudré, aby s Arturem odjela do Ludlow Castle, když je princ tak chatrného zdraví, a princezna mu odpověděla, že se „spokojí tím, co rozhodne on“. Princ Artur se ji na králův pokyn snažil přesvědčit, aby jela s ním, ale Kateřina se bála zprotivit královu přání, a Jindřich jí tedy nakonec s velmi okatě projevovanou neochotou nařídil, aby ho doprovázela.

Kvůli zmíněnému otálení ovšem nebylo přichystáno nic k princezninu odjezdu a ani v Ludlow Castle vůbec nebyli připraveni na její přijetí. Jediné přijaté rozhodnutí se týkalo počtu španělského služebnictva, které ji mělo doprovázet. Král nařídil, že jí princ Artur bude vyplácet, co jí právem náleží, z vlastního měšce. Pedro de Ayala, který mezitím přišel na to, co má anglický král v plánu, sdělil Ferdinandovi, že Jindřich nedal Arturovi nic, čím by si mohl zařídit dům, dokonce ani žádné „stolní náčiní“, což bylo příznačné opomenutí, poněvadž to znamenalo, že Kateřina bude nucena použít vlastní nádobí.

Vše naznačovalo, že Jindřichovi VII. záleží víc na penězích než na blahu syna a dědice. Avšak přivřel-li král oko nad případnými důsledky toho, že dovolil, aby princ a princezna žili společně, Ayala a doña Elvíra se tak nezachovali. Oba naléhavě žádali panovníka, aby Kateřině dovolil zůstat u dvora, a shodně tvrdili, že španělští vladaři by si to tak přáli. Jindřich VII. odpověděl, že doktor Puebla mu naopak oznámil, že si Ferdinand a Isabela přejí, aby mladá dvojice nebyla za žádných okolností rozdělena, a že takový názor už přece schválil princeznin kaplan Alessandro Geraldini. Ayala přiznal porážku a znovu napsal Ferdinandovi dopis, v němž na španělského krále naléhal, ať přikáže, aby nádobí a klenoty byly Jindřichovi vydány ihned, aby se předešlo dalším potížím.

V úterý 21. prosince roku 1501 odjeli mladí manželé z Baynard's Castle do Ludlow Castle na waleském pomezí. Bylo to uprostřed zimy a krajina byla holá a nelítostná, posetá stromy, které připomínaly spíš kostlivce, a cloumal jimi prudký vítr. Kateřina cestovala v doprovodu dueni v nosítkách, celá zahalená v kožešinách; všichni ostatní včetně prince jeli koňmo, což zajisté nepřispělo k zlepšení jeho zdravotního stavu.

Ludlow Castle byl hrad postavený v jedenáctém století a v průběhu třináctého a čtrnáctého věku ji postupně přestavěli v palác vyznačující se impo-

zantní velkolepostí. Kdysi býval sídlem mocného rodu Mortimerů a jejich potomků – yorských Plantagenetů. Eduard IV. tam v sedmdesátých letech patnáctého století poslal na výchování svého mladého syna, budoucího krále Eduarda V., a právě z hradu Ludlow Castle se král-dítě roku 1483 vydal na cestu, která ho měla přivést do Londýna, do Toweru a nakonec na smrt. Od té doby v něm nežila žádná osoba královského rodu, nadále v něm však zůstávalo služebnictvo a královské světnice byly udržovány v dobrém stavu. Když princ a princezna v lednu roku 1502 přijeli do hradu, služebnictvo rychle změnilo čalouny, ohni praskajícími v krbech, osobními věcmi a sporným nádobím zmíněné místnosti k nepoznání. S princem Arturem přijela jeho rada, jejíž členové mu měli pomáhat, jak se učit vládnout; nebyl to obtížný úkol, protože waleské pomezí v té době bylo po mnohasetletém válčení už zcela klidné. Král waleského původu dosedl na trůn a jeho syn se v místním okolí těšil velké oblibě.

Jindřich VII. sdělil Ferdinandovi a Isabele, že Kateřinin kaplan Alessandro Geraldini, „ctihodný muž, k němuž máme největší úctu“, ho bude zpravovat o jejím a Arturově blahu. Žádný z jeho dopisů, které by nám jinak poskytlly cenné informace o počátcích Kateřinina manželství, se bohužel nedochoval. Můžeme se pouze dohadovat, že v jejím případě šlo o běžný konvenční případ vznešené paní – převzetí odpovědnosti za hladký chod vlastní domácnosti, hoštění místních veličin a plnění náboženských a dobročinných povinností. Kateřina se nepochybně věnovala vyšívání a příležitostně vyrazila na lov. Na základě jejího vlastního svědectví je jisté, že s manželem nesdílela lože.

Koncem března sklátil Kateřinu i Artura virus – „zvolný výpar, který pocházel z povětří“. Lidé v té době na takové onemocnění umírali často, Kateřina však měla štěstí, poněvadž byla v podstatě zdravá, a rychle se zotavila, třebaže trpěla nepříjemnými následky. Artur takové štěstí neměl a 2. dubna nákaze podlehl a zanechal ji půl roku po svatbě vdovou v zemi pro ni tehdy ještě neznámé.

Ihned byl vypraven posel ke králi, který tehdy pobýval v Richmond Palace v surreyském hrabství. Musel ho probudit jeho zpovědník, který mu latinsky řekl: „Dostává-li se nám z rukou Boha dobrých věcí, proč bychom nemohli snést i ty zlé?“ Král byl zmaten, a v duchu se ptal, proč mu zpovědník v téhle noční době cituje Joba. Potom mu mnich tiše pravil: „Váš syn se odebral k Pánu.“ Jindřich začal prudce vzlykat, načež ho, nehledíc na vlastní žal, přišla chlácholit královna a připomněla mu, že mu Bůh ponechal tři další děti „a Bůh je s ním a my oba jsme ještě dosti mladí“. Poté se sama rovněž zhroutila a byla řada na Jindřichovi, aby zase utěšoval ji.

Princovo tělo bylo nabalzamováno a převezeno na voze do kláštera svatého Wulfstana ve Worcesteru, z něhož dnes máme zachovánu místní katedrálu, kde byl pochován ve vlastní zádušní kapli, která byla po čase vyzdobena sochami světců a manželky, s níž Artur strávil tak krátkou dobu života. Kateřina se podřídila královské tradici a pohřbu se nezúčastnila. Vzbuzovala velký soucit – bledá postava, která sotva vstala z lože nemocných, zahalená do černého vdovského závoje, který jí zakrýval bradu a obličej jako zavinutí nějaké řádové sestře. Celá země rovněž držela hluboký smutek za oblíbeného prince, který byl sražen v rozpuku mládí. Nový dědic trůnu, Jindřich, vévoda yorský, nebyl příliš znám, poněvadž se většinu života držel v ústraní, kde nebyl lidem na očích.

Nad Kateřininou budoucností se náhle začal vznášet otazník. Jakmile se dostatečně zotavila, vrátila se, celá v černém a skryta před zraky okolí za závěsy krytých nosítek, do Londýna. Když přijela do Richmondu, ihned ji přivedli ke královně, s níž sdílela společný smutek. Alžběta Yorská poté měla hrát roli její matky až do té doby, než bylo rozhodnuto o Kateřinině budoucnosti.

3

Naše dcera zůstává taková, jaká byla zde

Dne 10. května roku 1502 vydal král Ferdinand Aragonský svému novému velvyslanci Hernánu, vévodovi de Estrada, který byl jmenován po Ayalově odvolání, pokyn, aby požadoval bezodkladný návrat princezny Kateřiny domů do Španělska a refundaci vyplacené první splátky na její věno. Za tím se skrýval úmysl vyděsit Jindřicha VII. natolik, aby souhlasil s novým návrhem, jež se chystal předložit španělský král a který spočíval v dohodnutí sňatku s novým dědicem anglického trůnu – princem Jindřichem. Ferdinand Aragonský viděl pouze dvě překážky, které mohly bránit uzavření takového spojení: první bylo, že šestnáctiletá Kateřina byla o pět a půl roku starší než princ, a druhou, že bible zakazuje, aby se muž oženil s vdovou po svém bratrově. Na věkovém rozdílu zřejmě téměř nezáleželo – v oněch časech nebylo manželství mezi nedospělými dětmi neznámou věcí a neuplynulo ani tak dlouho od té doby, co se osmdesátnice vévodkyně norfolská provdala za muže, který byl o šedesát let mladší než ona. A až by Jindřich dospěl do let, kdy by se měl ženit, věkový rozdíl by už zřejmě nebyl tak velký.

Zbývala tedy pouze ožehavá záležitost nedovoleně blízkého příbuzenského stupně mezi případnými manželskými partnery. Ferdinand si byl jist, že mu papež ochotně a rád poskytne dispenz, podaří-li se prokázat, že Kateřinino manželství s Arturem nebylo naplněno, a tak došlo k tomu, že se intimní detaily jejich krátkodobého spojení ihned staly záležitostí mezinárodního významu. „Pečlivě zjistěte pravdu, co se týká toho, zda princ waleský a princezna waleská naplnili manželství“ – tak zněl pokyn, který vydala královna Isabela Estradovi, který byl – poněvadž mu ohledy na zachování dekora bránily, aby se zeptal samé princezny – dohnán k diskrétnímu vyptávání u dvorních dam jejího fraucimoru, a dokonce u prادلen.

Jindřich VII. ovšem tak ohleduplný nebyl a zeptal se Kateřiny bez obalu,

zda je ještě panna. Sám si uvědomoval výhody, jež by mu přinesl její sňatek s princem Jindřichem, zároveň si však dělal naděje, že možná čeká Arturovo dítě. Kateřina mu zcela upřímně odpověděla, že ačkoli s Arturem půl roku spala v jednom loži, zůstala pannou, a s tímtež se svěřila rovněž své dueně. Král jí řekl, že pomýšlí na to, aby byla zasnoubena princovi Jindřichovi, dává však přednost možnosti, aby věc nejprve předložili k úvaze její rodiče. Ať se mělo stát cokoli, chtěl stůj co stůj zachovat anglicko-španělské spojení nedotčené.

Klepy se na královském dvoře šířily rychle, a tak netrvalo dlouho a o zamýšlených zasnubách už věděl každý. Reakce, obzvláště z řad některých duchovních, na sebe nenechala dlouho čekat. Londýnský biskup William Warham, který se podílel na Kateřininyh oddavkách, považoval takový nápad „nejen za neslučitelný s tím, co se sluší, ale i za věc, proti níž je vůle samého Boha. V jeho zákoně stojí, že vezme-li si nějaký muž ženu svého bratra, je to věc nečistá. Není to zákonné.“ Šlo o jedno ze složitějších ustanovení kanonického práva, a proto následovala rozvášněná debata, která nakonec skončila ujištěním, že papež téměř určitě poskytne dispens, poněvadž princezna zůstala pannou. A i kdyby tomu tak nebylo, papež, byl-li by takovému řešení nakloněn (a náležitě přesvědčen příslušnými finančními pobídkami), měl právo v takových případech dispens poskytnout – dokazovala to přece řada precedentů. Warham a několik dalších duchovních však přesto přese všechno trvali na svém stanovisku.

Jindřich VII. a Ferdinand s Isabelou se tedy dohodli na sňatku svých potomků. Jindřich vypsál v listu Isabele obsah rozhovoru, který vedl s Kateřinou, a španělská královna vyjádřila uspokojení nad tím, že „naše dcera zůstává takovou, jakou byla zde“, to znamená v panenském stavu. Panovníci považovali podepsání nové manželské smlouvy za záležitost prvořadého významu, poněvadž se vyrojily a šířily nepodložené pověsti o zamýšleném francouzském sňatku prince Jindřicha. Říkalo se, že se francouzský král Ludvík XII. snaží překazit Kateřinino zasnoubení. Estrada dostal plnou moc, aby připravil text smlouvy. Jindřich VII. by si podle ní směl ponechat první splátku na Kateřinino věno a zbytek měl být vyplacen poté, co by princeznino manželství s princem Jindřichem bylo naplněno. Isabela nařídila Estradovi, aby zajistil, že král Jindřich VII. do té doby Kateřině poskytne vše, co bude potřebovat ke svému zaopatření, a za to pak bude mít konečné slovo, pokud jde o složení její domácnosti, ovšem za předpokladu, že dueňou zůstane doña Elvíra. A kdyby se ukázalo, že král bude dělat potíže, velvyslanec měl ihned zařídit Kateřinin návrat domů do Španělska s celým nedotče-

ným věnem. „Jediným cílem této záležitosti je, abyste co možno nejdříve dovedl zasnoubení až do konce,“ psala královna.

Jednání trvalo několik měsíců. Nikdo přirozeně nepovažoval za vhodné se na něco ptát dvou lidí, jichž se to nejvíce týkalo – Jindřich byl jedenáctiletý chlapec, Kateřině ještě nebylo sedmnáct a oba byli vychováni v duchu zásad nesmlouvavé poslušnosti vůči starším lidem. Vyhledky na zasnoubení s pouhým dítětem princezna určitě nijak nevířila, poněvadž se tím oddalovaly její naděje na mateřství, avšak přesto jí řekli, že jejím osudem je stát se anglickou královnou, a to si velice přála. Její tehdejší život byl jednotvárná nuda plná dodržování náboženských předpisů, vyšívání a pobytu v tiché společnosti v královniných komnatách. Byla vdova, tudíž se nepovažovalo za vhodné, aby tančila před lidmi nebo se zúčastnila dvorních zábav. Zasnoubení s princem Jindřichem by tomu všemu učinilo konec, a tak Kateřina možná dospěla k názoru, že je žádoucí, aby unikla z postavení, v němž se v té době ocitla.

Došlo však k dalšímu odkladu. Právě když Estrada přikročil k sestavení smlouvy, královna Alžběta, která krátce po Arturově smrti počala osmé dítě, porodila v královských světnicích londýnského Toweru dceru a krátce poté, v den svých sedmatřicátých narozenin 11. února roku 1503, znenadání zemřela. „Její odchod byl pro krále stejně těžký a bolestný, jak to kdy bylo spatřeno či slýcháno“, a celý dvůr se náhle ponořil do smutku. Kateřina, která s ostatními jejími dvorními dámami bděla na mrtvou královnou v normanské kapli svatého Jana Evangelisty v Toweru, upřímně oplakávala svou ušlechtilou tchyni a nepochybně si připadala osamělejší než kdy předtím. Rovněž princ Jindřich bolestně prožíval ztrátu matky. Objevily se hypotézy, že se v jeho budoucím manželském životě projevovaly podvědomé snahy ji někým nahradit; v žádném případě nelze pochybovat, že Alžbětina památka vždy zaujímal v jeho srdci zvláštní místo, a časem po ní pojmenoval jednu ze svých dcer.

Jakmile byla královna pochována ve Westminsterském opatství, ihned přišla na přetřes otázka králova nového sňatku. Mezi stabilní tudorovskou vládou a krvavou občanskou válkou stál pouze život prince Jindřicha, a proto se považovalo za nezbytně nutné, aby se král znovu oženil a zajistil zemi další mužské dědice, obzvláště když byl jen „slabý muž a navíc churavý“. A právě v té rozhodující chvíli zasáhl odporný doktor Roderigo de Puebla a navrhl králi, aby Kateřinu nedával synovi, ale aby si ji raději vzal za ženu sám. Takový nápad se Jindřichovi zamlouval, avšak Isabelou a Ferdinandem otrásl a rozhořčil je. Královna napsala Roderigovi de Puebla dopis, v němž ho přísně napomenula za nevhodné zasahování, ale příčinou jejího hněvu nebyly ani tolik precitlivělé ohledy na to, že se vdovec, jemuž před pouhými osmi

týdny zemřela žena, nabízí za ženicha mladé dívce, nýbrž spíš obavy o její postavení. Bylo známo, že Jindřich VII. churaví a prodělává první stadium souchotin, které ho nakonec sklátily do hrobu, a Kateřina mohla od takového manželství v nejlepším případě očekávat krátkou vládu v postavení královny manželky, kdežto poté by ji čekalo dlouhé vdovství, jež by začínalo, dříve než by se dožila třicítky, a v němž by neměla žádný politický vliv. Sňatek s princem Jindřichem by jí přinesl mnohem jistější a slavnější budoucnost.

Praktická Isabela králi navrhla, aby si vzal jinou nevěstu, jíž se podle jejího doporučení měla stát ovdovělá příbuzná Ferdinanda Aragonského Jana Neapolská, která byla, jak je vidět na Raffaelově portrétu, mladá a krásná. Zároveň nařídila Estradovi, aby vyřídil Jindřichovi VII., že sňatek mezi ním a Kateřinou je „věc, která nemá být“. Estrada sehrál svou roli úspěšně – Jindřich, který nechtěl urazit Španělsko a uvědomoval si, že kdyby to udělal, přišel by nejen o Kateřinu, ale i o její věno, se ihned vzdal pomýšlení, že by se s ní oženil sám, a vzápětí přikročil k uzavření smlouvy o zasnubách princezny a svého syna. Došlo sice k dalšímu handrkování kvůli věnu, avšak nakonec bylo přesto dohodnuto, že zbývajících 100 000 korun bude vyplaceno, jakmile dojde k naplnění manželství, a na celou částku bude složeno 65 000 korun ve zlatě, 15 000 korun v zlatém a stříbrném nádobí a 20 000 korun v klenotech, přičemž nádobí a šperky už jsou v majetku princezny.

Samo manželství mělo být uzavřeno v roce 1505, až se princ Jindřich dožije čtrnáctých narozenin. Do té doby Ferdinand a Isabela a rovněž Jindřich VII. požádají papeže o vydání dispenzu, který vyřeší všechny potíže vyplývající z kanonického práva. Jindřich podepsal smlouvu dne 23. června roku 1503 a dva dny nato byli vévoda yorský a Kateřina Aragonská slavnostně zasnoubeni v londýnském sídle saliburského biskupa ve Fleet Street. Kateřina odložila smutek a opět se objevila v panenském bílém oblečení s nesvázanými zlatými vlasy, které jí volně spadaly na znamení neposkvřenosti, a v obličejí se jí zračila jistota, poněvadž měla zajištěnou budoucnost a její postavení u dvora zůstalo zachováno.

Princ Jindřich, jemuž ještě nebylo ani celých dvanáct let, k ní od prvního setkání pociťoval náklonnost a úctu. V chlapci, který byl vychován v duchu rytířských zásad a už tehdy projevoval osobní šarm a kouzlo, jež k němu časem přitahovalo muže i ženy, vzbuzovala kavalířské city. Kateřina navzdory tomu, že byla o pět a půl roku starší, začínala podléhat jeho kouzlu. Měla v sobě silnou mateřskou žílu, a ten hoch přece právě ztratil matku. Měla by ho tedy utěšovat a chlácholit, a snad dokonce vést. Tak se – velmi brzy – vytvořil stereotyp do budoucna.

Budoucí král Jindřich VIII. se narodil dne 28. června roku 1491 v Greenwichském paláci, který zůstal jeho oblíbeným sídlem až do konce života. Následujícího roku, když mu ještě nebylo ani devět měsíců, ho otec jmenoval lordem správcem Pěti přístavů a purkrabím Doverského hradu, a téhož roku k němu přibyla malá sestřička Alžběta, která pak bohužel zemřela ve věku tří let. Poté postupně přibývali další sourozenci – Marie, Edmund, Eduard a Kateřina (narozená v Toweru) –, kojenecký věk však přežila pouze Marie. Jindřich ji měl obzvláště rád, mnohem víc než starší sestru Markétu, která se v roce 1503 provdala za skotského krále.

Mladý princ byl ve věku tří let ustanoven lordem místodržitelem Irska a rovněž přijat do řad rytířů Lázeňského řádu. Poté se na základě precedentu z doby Eduarda IV., který platí dodnes a na jehož základě je tento titul vždy přiznáván druhorozenému synovi panovníka, stal vévodou yorským. Na oslavu události uspořádal král rytířský turnaj a posadil synka na stůl, aby dobře viděl. Portrétní skica zobrazuje dvouletého Jindřicha jako batole s buclatými tvářičkami, velkýma inteligentními očima a kšticí tudorovských rovných ryšavých vlasů. Je na ní oblečen do pláštěku se čtvercovým výstřihem a na hlavičce má vysoký klobouček se širokou krempou, pod nímž vykukuje čepceček uvázaný stuhou pod bradou. Celkový dojem – dítě, na něž je možné být hrdý.

Mladý vévoda byl v roce 1495, bezprostředně před čtvrtými narozeninami, pasován na rytíře Podvazkového řádu. Krátce poté začalo jeho soustavné vzdělávání, jehož se ujal jeho první učitel, dvorní básník John Skelton, který ho naučil čtení, psaní a pravopisu. Poté následovalo klasičtější zaměření a Jindřich se věnoval studiu Homéra, Vergilia, Plauta, Ovidia, Thúkýdida, Livia, Julia Caesara, Plinia a dalších klasických řeckých a latinských autorů. Naučil se psát rozmáchlým italským písmem a dostalo se mu lekcí v oboru matematiky, francouzštiny a hudby, což byl předmět, v němž obzvláště vynikal. Rostoucí princ využíval přebytku energie ke každodennímu pěstování jízdy na koni, lukostřelby, šermu, rytířského klání, zápasu, zacházení s mečem a královského tenisu. Erasmus Rotterdamský, který se s osmiletým Jindřichem setkal v roce 1499, ho nazval „divem předčasně učenosti“. Když následníkovi trůnu bylo pouhých sedm let, zastal svou první státnickou povinnost a zúčastnil se zasedání kupeckých gild a řemeslnických cechů londýnské City, na němž mu starosta daroval dva pozlacené poháry. Princ všem zřetelně a hlasitě poděkoval za „skvělou a laskavou upomínku“ a řekl, že nezapomene na jejich laskavost. A také dodržel slovo, poněvadž mezi ním a londýnskou City až do konce jeho života panoval vztah vzájemné náklonnosti.

Rychle dozrával. Podle slov Erasma Rotterdamského už v osmi letech měl „ve svém vystupování něco z královské velikosti, v níž se spojovala určitá důstojnost s neobvyklou zdvořilostí“. Smrt prince Artura, která přišla v roce 1502, vyvolala v Jindřichově životě převratné změny, poněvadž se stal dědicem otcova království a tím se nesmírně zvýšil jeho význam. Avšak přesto přese všechno se netěšil o nic větší svobodě. Otec, který už ztratil tři syny, trval na tom, aby princ vedl téměř klášterní život obklopen učiteli a vyhýbal se zrakům lidí. Přístup do následnickovy světnice byl možný pouze dveřmi z otcovy ložnice. Styky s budoucí manželkou měly prozatím být přísně omezeny.

V srpnu roku 1503 vydal Ferdinand Aragonský svému velvyslanci v Římě pokyn, aby získal od papeže nezbytný dispenz, a uvedl, že sice „v Anglii je dobře známo, že princezna je ještě panna“, že však přesto „považuje za prozřívější postupovat při projednávání případu, jako by manželství bylo naplněno“. Nenapadnutelný dispenz byl životně důležitý, protože „nástupnické právo závisí na nepochybné legitimitě sňatku“. Tehdejší papež Julius II. však byl ochoten se spíš poddávat vytáčkám a tvrdil, že se necítí oprávněn dispenz udělit. Kromě toho se v bibli nacházejí místa, jež si vzájemně protiřečí. Kniha Leviticus zakazuje, aby si muž vzal bratrovu manželku, a varuje, že takové manželské spojení stihne prokletí neplodnosti, kdežto v knize Deuteronomium nacházíme výslovné povzbuzení k takovému počínání. Přesto však existovaly precedenty, jež dokazovaly, že jiní papežové takové skrupule neprojevovali. Nakonec velvyslancův nátlak Julia II. přesvědčil, aby se dal obměkčit, a papež dne 26. prosince roku 1503 vydal požadovanou bulu obsahující dispenz, kterým povolil Kateřině a Jindřichovi uzavření sňatku bez ohledu na to, že princezna „snad“ naplnila své první manželství „tělesným poznáním“. Mladá dvojice se tedy mohla vzít poté, co Jindřich v červnu roku 1505 dosáhne věku čtrnácti let.

V průběhu roku 1504 trpěla Kateřina nějakou dobu zdravotními potížemi, které se projevovaly občasnými záchvaty záhadné choroby, kterou všichni připisovali tomu, že se nedokáže přizpůsobit anglickému podnebí a místní stravě. Nemoc zřejmě souvisela se zažíváním a projevovala se takovými příznaky, jako bylo mrazení a horečky, které se nejvíce zhoršovaly v létě, kdy princezna nemohla příliš jíst. Pokaždé znepokojivě zbledla a všichni se obávali, že zemře. Řadu týdnů proležela nemocná v Greenwichi, dokud se nezotavila natolik, že mohla odjet do Fulhamského paláce – venkovského sídla patřícího londýnskému biskupovi, které dostala k dispozici. Příliš si tím však nepomohla, poněvadž v srpnu se rozšířily zprávy, že je na tom „poněkud hůře“ a její stav je vážný. Král denně vysílal posla, aby se poptal po jejím

zdraví, a mnohokrát nabízel, že ji navštíví, jí však bylo příliš špatně, než aby ho mohla přijmout. Rozrušený Jindřich VII. tedy napsal o její nemoci rodičům do Španělska. Taková zpráva jim nemohla přijít v horší době, poněvadž sama královna Isabela trpěla smrtelným onemocněním. Kateřina o tom samozřejmě vůbec nevěděla, avšak zdravotní stav její matky se zhoršil stejným způsobem, jako se její zlepšil, a sama Isabela si nejpozději v listopadu uvědomila, že brzy zemře. Na smrtelném loži vyjádřila niterné pochybnosti o právoplatnosti dispenzu, který vydal papež, když však dne 26. listopadu roku 1504 zemřela, zůstaly nerozptýleny a do značné míry nepovšimnuty.

Celé Španělsko se ponořilo do smutku nad úmrtím královny, jež se mezi tím už stala živou legendou, příčinou však nebyl pouze její odchod z tohoto světa. Království mělo být opět rozděleno, třebaže pouze do konce života krále Ferdinanda Aragonského. Nebyl Isabeliným dědicem, a proto nemohl nadále svrchovaně vládnout Kastilii – království, které mělo přejít pod žezlo královniny nejstarší dcery Jany, a Ferdinand, který třicet let vládl sjednocenému Španělsku, najednou zjistil, že se jeho autorita omezuje výhradně na méně významné Aragonské království. Netrvalo dlouho a důsledky nově vzniklé situace se začaly projevovat i v Kateřinině životě.

Princezna napsala otci právě v den, kdy zemřela Isabela, a vyčetla mu, že se jí nějakou dobu neozval. Oslabena nemocí možná byla skleslá na duchu, poněvadž tušila, že se za Ferdinandovým mlčením skrývá něco neblahého. „Nemohu se dát upokojit ani rozveselit, dokud neuvidím list od vás,“ psala otci. „Nemám v tomto světě jinou naději ani útěchu než vědomí, že se matce a otci daří dobře.“

Ať byly příčiny Kateřininy duševní skleslosti jakékoli, samozřejmě nešlo pouze o její nemoc. Od příjezdu do Anglie poznala svobodu, o jaké se jí ve Španělsku, kde byly ženy drženy v ústraní a dodržovaly téměř klášterní způsob života, ani nezdálo. Na španělském dvoře vládla přísná etiketa, a okolí se mračilo dokonce i na obyčejný úsměv. V Anglii se však ženy těšily větší volnosti – stříh šatů zdůrazňoval jejich přitažlivost, a když byly představeny nějakému pánovi, políbily ho na pozdrav plně na ústa. Zpívaly a tančily, kdy se jim zlíbilo, a smály se, když se rozveselily. Samozřejmě existovala pravidla, jimiž se řídil jejich život na královském dvoře, který měl být patřičně uhlazený a formálně dokonalý, přesto však chování převládající při jejich vystupování u dvora vyznívalo příznivě v porovnání s konvencemi, jež se v té době uplatňovaly v Kateřinině rodné zemi. Dozrávající princezně ovlivnění zmíněnou svobodou, kterou předtím nepoznala, s sebou přinášelo touhu, aby se do určité míry stala nezávislou a zbavila se omezení, jež jí byla do té doby uklá-

dána. Několik dvořanů jí řeklo, že by se „měla těšit větší volnosti“, a princezna se skutečně od zasnoubení s princem Jindřichem, kdykoli jí to dovolila nemoc, postupně začala rozsáhleji podílet na dvorním životě. Tančila a zpívala, jezdila na koni, zúčastňovala se štvanic a vůbec se začala bavit.

Doña Elvíra byla takovým chováním své svěřenkyně ovšem pobouřena a trápilo ji pomyšlení, že by Kateřina mohla v očích Angličanů klesnout v ceně. Dueña se tím trápila do té míry, že si raději postěžovala oběma králům – Jindřichovi i Ferdinandovi. Španělský panovník odpověděl, že se princezna musí chovat, „jak odpovídá její cti a důstojnosti“, a nařídil dceři, aby u dvora dodržovala táž pravidla, na jakých trvala doña Elvíra v jejím vlastním domě; Jindřich VII. to schválil a prohlásil, že princezna waleská musí uposlechnout příkazů svého otce. Kateřině tedy nezbývalo, než aby to udělala, avšak od té doby byly vztahy mezi ní a doňou Elvírou přinejlepším chladně zdvořilé.

Kateřina tudíž klesala na duchu – byla oslabena vleklou chorobou, sklíčena nedostatkem zpráv z domova a rozčilovala ji nepřijemná omezení, jež jí byla vnucována, a ještě si naléhavě uvědomovala, že ji drží stranou běžného hlavního proudu života. A právě tehdy došla zpráva, že jí zemřela matka.

Nedochoval se žádný záznam o tom, jak Isabelina smrt ovlivnila Kateřinu osobně. Víme však, že z politického hlediska ji ovlivnila do značné míry, poněvadž když zpráva o úmrtí královny došla v prosinci roku 1504 do Anglie, Jindřich VII., jenž měl dost času, aby si rozmyslel, jaké to bude mít politické důsledky, si uvědomil, že neuzavřel sňatkovou alianci se silným sjednoceným Španělskem, nýbrž s Aragonským královstvím, jemuž se přičítala mnohem menší prestiž. To ze dne na den znehodnotilo Kateřinin význam a snížilo její postavení ve světě. Jindřich VII. si první ze všech uvědomil, že princezna už není zosobněním velkého španělského spojení. Mohl uvažovat o jiných, mnohem vhodnějších partiích pro svého syna a právě s takovým pomyšlením začal v té době jednat – zarazil Kateřině apanáž.

Kateřina začala pociťovat tíseň nejpozději v únoru roku 1505. Ačkoli žila na královském dvoře v Richmondu a netrpěla nedostatkem každodenního pohodlí ani jídla, neměla vůbec peníze, jimiž by platila služebnictvu, což pro ni bylo velmi trapné. Povšimla si rovněž, že v králově postoji vůči ní se projevuje určité ochlazení, což ji trápilo, poněvadž nechápala, čím se ho mohla dotknout. Požádala doktora Roderiga de Puebla, aby Jindřichovi připomněl, „jaké neštěstí prožívá, a aby mu řekl – zcela nepokrytě –, že znectí svou vlastní povahu, opustí-li zcela svou dceru“, Španěl však nehnul prstem až na to, že napsal Ferdinandovi dopis, v němž ho žádal o vyjasnění postoje v záležitosti Kateřinina finančního zabezpečení. Mezitím se princeznina situace

zhoršila. Garderoba, již si s sebou přivezla z domova, už začínala být obnošená a Kateřina neměla možnost, jak by si pořídila novou. Její doprovod si vůbec nestěžoval, přesto však tušila, že mají starosti kvůli tomu, že nikdo nedostává plat. Kromě toho doña Elvíra neustále vedla nepříjemné řeči o tom, že je třeba, aby španělská princezna zachovávala dekorum, slušné chování a náležité vystupování. Kateřina, která ještě držela smutek za zemřelou matku, neměla daleko k zhroucení.

Ferdinand odpověděl Pueblu teprve koncem června, a kromě toho zcela správně napsal, že odpovědnost za „hojné zásobování princezny a její domácnosti“ padá na krále Jindřicha. To ovšem Kateřině příliš nepomohlo – etiketa jí bránila, aby anglického krále přímo požádala o peníze, a Puebla to pro ni neudělal, proto si musela doslova utahovat opasek a snášet, co se nedalo nijak napravit. A na dohled nebyl ani konec nepříjemného stavu, v němž se octla. Princ Jindřich dosáhl dne 28. června roku 1505 věku čtrnácti let a podle ustanovení svatební smlouvy s ní měl být brzy nato oddán. Přesto však začínalo být čím dál více zřejmé, že se nechystají žádné bezprostřední plány k uskutečnění svatby. Jindřich VII. se rozhodl, že najde-li se pro syna lepší partie, rozhodne se pro ni, zároveň však nechtěl přijít o Kateřinino věno. Napříště tedy postupoval tak, že co možno nejvíce oddaloval uzavření sňatku, aby zjistil, co z toho nakonec vyplyne.

Kateřina o tom samozřejmě nevěděla a mohla se pouze domýšlet, z jakého důvodu se její sňatek odkládá. Naštěstí pro svůj duševní klid netušila, že den před čtrnáctými narozeninami král pohnal prince před winchesterského biskupa a přiměl mladíka, aby slavnostně odvolal sliby, jež přijal při svém zasnoubení, a sice z toho důvodu, že byly učiněny v době jeho nezletilosti, a podle zákona nebyl s to rozhodovat sám o takových věcech. Účelem takového malého dramatického výstupu, který se odehrál ve vší tajnosti, bylo zajistit, aby v případě, že by se naskytla lepší partie, nedošlo k žádným potížím při zrušení předběžné manželské dohody s Kateřinou.

Bolest a trampoty

V říjnu roku 1505 zahájil Jindřich VII. s novým kastilským panovnickým párem tajná jednání, jejichž cílem bylo uzavření sňatku s právě povýšeným princem waleským a šestiletou dcerkou Filipa a Jany Eleonorou. Filip, který byl nepřátelsky naladěn proti tchánovi kvůli zasahování do kastilských záležitostí, viděl ve sňatku příležitost k vykonání pomsty. V diplomatických kruzích zároveň převládalo přesvědčení, že král Jindřich VII. je navzdory papežskému dispenzu na pochybách, pokud jde o platnost spojení mezi svým synem a Kateřinou Aragonskou – říkalo se, že ho „příliš tíží ve svědomí“. Hlavním důvodem změny zaměření ovšem bylo, že by Eleonora byla mnohem významnější sňatkovou trofejí než Kateřina – nejenže její matka coby regentka vládla Kastilii a zároveň byla dědičkou Aragonska, ale její otec byl dědicem všech habsburských zemí a jednoho dne se mohl rovněž stát císařem Svaté říše římské.

Je zřejmé, že sama Kateřina tehdy ještě nechápala, jak se mohlo stát, že smrt její matky vedla k její vlastní devalvaci na trhu manželských partií; nějakou dobu trvalo, než podle svého názoru přišla na to, proč s ní Jindřich zachází tak podle a proč se jí princ, s nímž se občas setkávala u dvora, poslušně otcova příkazu vyhýbá. Nakonec ji napadlo, že příčinou potíží možná je, že otec nepředal druhou splátku jejího věna, a v prosinci požádala Ferdinanda, aby nahradil platbou ve zlatě klenoty a nádoby, které měla ve vlastnictví, poněvadž si byla jista, že je anglický král odmítne přijmout jako částečnou splátku. Ferdinand slíbil, že jejímu přání vyhoví, nedodržel však slovo. Jindřich VII., veden Kateřininým ujišťováním, že má očekávat brzké vyplacení druhé splátky na věno, si nejspíše v dubnu roku 1506 trpce stěžoval na průtahy a začínal projevovat pochyby o Ferdinandových poctivých úmyslech.

Podle ustanovení svatební smlouvy sice aragonský král měl plné právo pozdržet vyplacení zbývajících částí věna až do té doby, než bude manželské

spojení mezi princem a princeznou naplněno, avšak místo aby se toho držel, začal se všelijak vytáčet a vymlouvat a dával sliby, které vzápětí nedodržel, především poněvadž si potřeboval udržet přátelství Jindřicha VII. Podle Kateřinina podání tím v anglickém králi probouzel hněv a zuřivost, které vzápětí plnou vahou doléhaly na ni. V březnu roku 1507 Jindřich VII. poskytl Ferdinandovi další půlroční odklad k předání splátky, ačkoli mu občas pokrytecky připomínal, že „přesné splácení“ je „svatou povinností“, a varoval ho, že „princ waleský dostal nabídky k sňatku od mnoha jiných princezen s velkým obvěněním“. Pro Kateřinu bylo životně důležité, že její otec vyhověl přání krále Jindřicha VII., aby „těm lidem zabránil říci mi, že ze mne udělali pouhé nic“. Když však nadešel říjen, anglický král velkomyslně prodloužil lhůtu odkladu až do března roku 1508. Kateřina v tom oprávněně viděla nepříznivé znamení, poněvadž pokud věno zůstávalo nevyplacené, „považoval mne za vázanou a syna za svobodného“.

V prosinci pobýval Ferdinand v Kastilii a ze všech sil se snažil shromáždit obrovskou peněžní částku, jíž bylo třeba k doplnění věna, a zároveň sliboval Jindřichovi, že je dodá do března. Když však březen skutečně nastal a Ferdinand nic nevyplatil, Jindřichovi VII. došla trpělivost a znovu zahájil jednání, jehož cílem bylo uzavření sňatku mezi synem a Eleonorou Rakouskou.

V létě roku 1508 Ferdinand, který se obával o Kateřininu budoucnost, trval na tom, aby Jindřich VII. dodržel podmínky smlouvy. Avšak anglický panovník, který se netěšil pevnému zdraví, byl odhodlán získat věno dřív, než zaváže syna k sňatku. „Váš král má mnoho korun,“ poškleboval se jízlivě španělskému velvyslanci, „nemá však 100 000 korun, aby vyplatit věno své dceři!“ Velvyslanec, beztaktní člověk, který se jmenoval Fuensalida, odsekl, že jeho pán „nezamyká své zlato do truhel“ – to byla přímá narážka na přísloušnou lakotu Jindřicha VII. –, „ale platí chrabřým vojákům, v jejichž čele vždy vítězí“. Neskrývaná urážka přivedla Jindřicha k takové zuřivosti, že před sebou velvyslance hnal Kateřininými komnatami a křičel: „Princezna uvidí, jak se staráte o její záležitosti!“ Před očima užaslé a stísněné Kateřiny obvinil Fuensalidu, že ohrožuje její manželství tím, že nenaléhá na otce, aby vyplatil věno, a varoval ji, že se za žádných okolností necítí zavázán dodržet závazky, jež pro něho vyplývají z uzavřené smlouvy.

V dubnu roku 1509 byla – poté, co Ferdinand milostivě souhlasil s náhradou hodnoty použitého nádobí a klenotů – konečně připravena k doručení poslední splátka na věno, celkem 100 000 korun. Kromě toho měl do Anglie přijet nový velvyslanec don Luis Caroz, který byl zmocněn sdělit Jindřichovi VII., že částka bude vyplacena, jakmile král přistoupí k uzavření